

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Daniele Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1749

Sectio VI. De Montibus Pietatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63772)

modo impug-
natur
à P. Da-
niele.

Ingolstadiensis agnoscimus: omnes tamen indignabuntur; quòd id præstiterit sophisticis illationibus, hyperbolicis exaggerationibus, falsis imputationibus, aliisque Theologorum dignis argumentis.

SECTIO VI.

De Montibus Pietatis.

§. 257.

De Titulo
aliquid
exigendi
in Monti-
bus Pie-
tatis

IN plerisque Montibus Pietatis exigi aliquid ultra mutuam sortem, omnibus notum est. Cùm autem hi Montes Summa Pontificum Romanorum, & Principum auctoritate erecti, ab universalibus etiam Ecclesiæ Synodis laudati sint, eorum justitiam in dubium vocare non licet. Igitur nequaquam examinandum sumo, an *Titulus* justus ibi occurrat: sed solum inquirò, quisnam sit ille *Titulus*, qui augmentum ultra sortem, in mutuo dandum, ab usura excuset. Nonnihil fusiùs excurrendum videtur, tum ut natura horum Montium etiam in his Provinciis, in quibus pauciores erecti sunt, intimiùs perspiciatur, & divitum quorundam Pietas ad promovendum hoc laudabile Institutum excite- tur: tum etiam quia ex his Montibus, summa Ecclesiæ auctoritate comprobatis, firmiter judicium ferri potest de quibusdam aliis contractibus, quorum æquitas in dubium vocatur; tum denique ut sincerior notitia de piissimo hoc instituto opponatur ineptis libellis Acatholicorum hac de re editis. (a)

(a) Chorum ducit DOROTHEUS ASCIANUS, vero nomine, MATHIAS ZIMMERMAN Hungarus exul, & Superintendens Misnensis, qui libro suo titulum dedit: *Montes Pietatis Romanenses historicè, Canonice, Theologicè detecti.*

§. 258.

§. 258.

Commodus dicendorum ordo, quantum res patietur, servabitur, tota materia in quinque Articulos distincta. *Dicendorum ordo.*
Primus continebit Generales Notitias de Montibus Pietatis. *Secundus* deteget eorundem originem. *Tertius* recenset hujus Instituti progressum. *Quartus* referet quorundam Auctorum observationes pro ejusmodi Montibus in Germania fors erigendis non inutiles.

§. 259.

Montes appellamus quandam pecuniæ, tritici, farinae, aliarumve rerum ejusmodi cumulum, ex eleemosynis, aut aliunde collectum, ut vel pauperibus, vel publicis necessitatibus consulatur. Illi Montes, qui ex primæva sua institutione ad pauperum necessitates per mutuam sublevandas destinati sunt, propriam sibi faciunt appellationem *Montium Pietatis*. Qui ad alios fines intenduntur, alia plerumque nomina obtinent.

Art. I.
 GENERALES NOTITIÆ DE MONTIBUS PIETATIS.
 Definitio Montium

§. 260.

Mons igitur Pietatis est *summa quædam pecuniæ* (seu aliarum rerum usu consumptibilium) *in pauperum opem collata, ut istis sub pignore credatur.* *Pietatis:*

§. 261.

Montis nomen valde aptum videtur ad denotandos ejusmodi congestos pecuniarum, seu frumenti acervos, cum apud Linguae Latinæ Principes passim *Montes* ad quarumlibet rerum affluentem copiam transferantur; & tam in Teutonica, quam Latina Lingua, vulgari proverbio *aurei Montes* jaçtentur. (a) *Pietatis* nomen merito tribuit sanctissimus, qui intenditur finis, levamen scilicet indigentium. *Etimologia:*

(a) vid. ERASM. *adag. aureos montes polliceri. Et: Montes frumenti.*

§. 262.

§. 262.

Ufus no-
minis an-
tiquus.

Unde jam sæculo post Christum quarto pecunias in usum pauperum à fidelibus collatas, quas Ethnicorum persuasio vero copiosiores fingebat, Montis nomine indigitari posse, credit PRUDENTIUS, (a) dum de Præfecto urbis Romanæ sic canit: *Laurentium sisti jubet, exquirat arcam ditibus Massis refertam, & fulgidæ MONTES monetæ conditos.* Nec Pietatis laus his Montibus tunc deerat; hinc idem Tyrannus de iis, qui pecunias suas conferunt, ibidem dicit: *Et summa PIETAS creditur, nudare dulces liberos.*

(a) In hymno de S. Laurentio.

§. 263.

Conve-
nientia
cum locu-
lis Christi.

Habent hodierni Montes Pietatis aliquam convenientiam cum oculis Christi, vel cum illa collectione, quam primi Christiani ante pedes Apostolorum ponebant, ut distribueretur, quantum cuique opus esset. Unde etiam ab aliquibus *Montes Christi*, & *Deposita Apostolica* olim vocabantur. Id tamen notabile discrimen intercedit, quòd ex Depositis primorum Christianorum, eleemosynæ prorsus gratis donarentur, quibus largitionibus exhauriebantur demum pia illa æraria, nisi nova identidem subsidia suppeditaret Fidelium charitas. Econtra in Montibus Pietatis non eleemosyna, sed mutuuum, & quidem sub pignore datur, suo tempore restituendum. Qua ratione quidem minor liberalitas exhibetur; beneficium (a) tamen Montium perpetuatur, & non præsentibus solùm, sed futuris etiam pauperum necessitatibus prospicitur.

(a) Beneficium conferri dicitur, etiamsi res non donetur, sed mutuò, aut precario, imò etiam cum onere quodam servitorum concedatur, donec mutuuum restituatur. vid. MARCULF. lib. 2. form. 27. & BIGNON. not. ad lib. 2. form. 5.

§. 264.

§. 264.

Montes isti constantur ex piis largitionibus divitum, *Materia;*
 legatis, eleemosynis: ex publico ærario: ex necessaria ci- *ex qua*
 vium contributione: ex pecuniis depositis, vel sequestratis: *Montes*
 ex multis pecuniariis: ex otioso pupillorum aut viduarum *constantur:*
 peculio: ex puellarum adhuc impuberum dotibus: deni-
 que ex creditis, seu etiam pretiis, quibus sibi loca quædam
 Montium, seu jus percipiendi certos fructus ex Montibus
 comparant nonnulli, propterea *Creditores Montis, Socii*
Montis, seu *Montistæ* dicti.

§. 265.

Finis primarius, & ex primæva institutione intentus *Finis pri-*
 est, ut subveniatur pauperibus mutuo indigentibus, ne hi *maris.*
 cogerentur à Judæis mutuum sumere sub usuris enormibus.
 Progrediente tempore latiùs ad alios fines extensa est Mon-
 tium quorundam utilitas, nempe ad sublevandas necessita-
 tes publicas totius Communitatis, vel ipso. am Principum,
 vel etiam privatarum familiarum. Unde inventæ sunt ra-
 tiones cumulandi intra breve tempus ingentes pecuniarum
 summas, quibus hi Montes in immensum auferentur, &
 non tantùm pauperibus, sed etiam divitibus & mercatori-
 bus inde mutuum præberi, vel pecuniæ ad meliorem quem-
 cunque usum impendi possent.

§. 266.

Ut ejusmodi Montes utilitatem & ætatem ferant, ne- *Erigendi*
 cessarium omnino est, ut non privata, sed publica aucto- *sunt au-*
 ritate erigantur. Nemo enim facilè pecunias suas, quas vel *toritate*
 pro commodo futurorum temporum ad subsidium pau- *publica*
 perum liberaliter largitur, vel etiam pro fructu percipiendo
 credit, privatis hominibus committet, nisi Magistratûs au-
 ctoritas securitatem præstet. Dein multa subsidia, quæ am-
 plian-

pliando Monti serviunt, obvenire non possunt, nisi accedente auctoritate publica, uti sunt Deposita Judicialia, pecuniæ sequestratæ, mulctæ, necessariæ contributiones civium. Insuper interest Reipublicæ scire de ejusmodi exercitiis, ne fraudes irrepant, & usuris pandatur porta.

Privata auctoritate posse erigi Montem Pietatis tradit PASQUALIGUS *Decis. 199. & 200.* ut autem stabilitatem, & publicam fidem habeant, publica etiam auctoritas necessaria est.

§. 267.

*Summi
Pontificis,*

Cùm institutum hoc primam originem habuerit in civitatibus territorii Pontificii, utile, conveniens, & necessarium fuit, ut Romanus Pontifex non solum auctoritatem suam Ecclesiasticam, sed etiam sæcularem illis impenderet. (a) Pro aliarum Civitatum, extra Pontificium territorium sitarum, Montibus erigendis petita nonnunquam fuit Pontificis confirmatio, ex eo præcipuè capite, quòd Justitiam Montium impugnaverint multi, à potestate Episcoporum exempti, ad quos compescendos suprema auctoritate Apostolica stabiliendi erant Montes. Eo libentius autem hæc implorabatur, quo luculentiora pro Montium emolumento petebantur privilegia, quorum concessio potestatem Episcoporum, vel sæcularium Principum videbatur excedere.

(a) FILLIUCIUS *tr. 34. p. 2. n. 187. in fin.* bene monet, Montes profanos in bonum privatæ familiæ Romanæ erigi non posse absque licentia Summi Pontificis, qui etiam non aliter concedit, nisi assignentur Reditus, spatium annorum 20. vel 30. suffecturi ad præstandos fructus, & expungendum summam capitalem emptorum. Destruerentur aliàs facillè spes & res successorum, utpote redditibus, qui ad eos pervenire deberent, jam obligatis. Pontifex igitur, ut Princeps Regionis providere debet, ne constituentur ejusmodi Montes in grave nobilium familiarum damnum.

§. 268.

§. 268.

Natura autem hujus negotii ea est, ut æquè sufficiat auctoritas Episcopi, vel Magistratus Laici, aut Principis, Ecclesiastica quidem auctoritas, sive Episcopi, sive Papæ Romani, ad hoc requiritur, ut ejusmodi Montes numerentur inter causas pias, harumque privilegiis gaudeant. Ad profanos autem Montes erigendos, Principis, vel Reipublicæ concessio imploranda est, uti in Belgio, & multis Germaniæ civitatibus factum videmus.

Non satis peritè D. SENCKENBERG in Epistola adjecta *Disquisitioni Juridica de Montibus Pietatis* sub præsidio suo propugnata, notat mysterium, quod *nemini animadversum* esse dicit, scilicet omnes Montes Pietatis non ab Episcopis locorum, sed absque medio à Pontifice Maximo confirmatos, adeoque confirmationem Montium factam esse *Casum Papalem*, quia quorundam de usuris objectionem tollere, non nisi Pontificis erat, utpote qui solus secundum Canones de iis *dispensare*, aut aliquid, quod revera videtur, non esse usurarium *declarare* potest. Ita D. SENCKENBERG. Verum *declaratio* Summi Pontificis, imò universalis Synodi Lateranensis in ea, quam videbimus, Doctorum collisione, erat haud dubiè summæ auctoritatis, & argumentum fortissimum pro tuendo Montium instituto. Ut tamen singuli Montes erigantur, vel etiam Causis piis annumerentur, auctoritas Principis, & Episcopi sufficit. *Dispensatio* autem locum in hac re non habet; si enim nihil, quod usurariam pravitatem sapiat, intervenerit; dispensatione opus non est: si verò nova Montium forma usuram contineat; in hac nec Episcopus, nec Romanus Pontifex dispensationem posset impendere. Falsum igitur est, confirmationem Montium factam esse *Casum Papalem*.

§. 269.

Quæri potest, in cujus dominio sint pecuniæ pro Monte congregatæ? Aliqui dominium earum, Magistratui vel Communitati adstruunt, alii pauperibus. In dominium Communitatis eas redigere, nisi fortè ex ærario publico

desumantur, difficile videtur, cum nihil aliud Communitati, vel Magistratui competat, quam sola administratio juxta præscriptas Montis Leges; nulla verò libera dispositio ad proprium beneplacitum, vel commodum. Ut pauperibus dominium tribuatur, æquè difficile est, cum percipi vix possit, qua ratione mutuum dari, & quidem sub pignore possit pauperibus ex ea summa, quæ ipsorum est propria. Quæstio hæc multum habet subtilitatis, parum ad praxin conducibilis. Moveri eadem potest de aliis operibus piis, uti de pecunia ad dotandas Virgines legata, de redditibus ad alendos pauperes Scholasticos &c. Possunt Montes, & alia ejusmodi pia opera considerari tanquam personæ fictæ, ad modum hæreditatis jacentis, quibus omnia jura competunt, quæ aliorum dominorum sunt propria.

§. 270.

Varia di-
visiones
Montium.

Porro variæ sunt horum Montium species, quas breviter recensemus.

I. Prima Montium divisio est in *Montes Pietatis*, & *Montes profanos*. Ex illis dato mutuo subvenitur pauperibus. Ex his meliori quocunque modo privatis, publicisque necessitatibus providetur.

II. Montes Pietatis à modo colligendi pecunias, alii dicuntur *puri*, qui eriguntur ex pecuniis liberaliter & gratuito collatis: alii *mixti*, ex quibus Montistæ, qui pecunias conferunt, fructum percipiunt.

III. A modo distribuendi pecunias, alii sunt *perfectissimi*, ubi mutua prorsus gratis, & solis pauperibus conceduntur: *minus perfecti*, ubi exigitur modicum quid ultra sortem pro stipendiis ministrorum & aliis impensis: *imperfecti*, ubi mutuatarius insuper solvere debet interusurium, quod debetur Montistis; mutuum autem non solis pauperibus, sed fere cuicunque petenti conceditur.

IV. A

IV. A materia variam appellationem habent Montes pecuniæ, Montes frumenti, Montes farinae.

V. Montes profani à se invicem discernuntur denominatione sumpta ab Auctoribus, qui eos erexerunt, uti Mons Julius, Mons Pius, Mons Sixtus.

VI. Vel à familiis & locis, in quorum favorem sunt constituti, uti Mons Ursinus, Mons Cæsarinus.

VII. Vel à causis, quæ originem dederunt, uti Mons Fidei, Mons Religionis, Mons Pacis, Mons Aluminum.

VIII. Vel à tempore, ad quod pro diverso, qui intenditur, sine durare debent, uti Mons Novennalis.

IX. Vel à forma, uti Mons Redimibilis, vel Irredimibilis: Vacabilis, vel Non vacabilis, prout infra explicabitur. (§. 325.)

§. 271.

Juvat altiùs horum Montium originem repetere. Christianæ charitatis & humanæ societatis leges imperant, ut alienæ indigentia juxta facultatem propriam succurramus. Fieri id potest vel Eleemosyna, vel Mutuo.

Art. II.
ORIGO
MONTIUM
PIETATIS.
Aliena in-
digentia
succurritur

§. 272.

Nunquam non Fidelium pietas conferre solebat eleemosynas, per fidos ministros pauperibus erogandas. Exempla hujus liberalitatis in omnibus Ecclesiasticæ Historiæ monumentis occurrunt. Recentissimè Serenissimus Dux & Elector Baviaræ, paterno affectu erga veros pauperes commotus, simulque præcavere volens malis & fraudibus, quæ sub prætextu mendicitatis committi solent, ordinationes prudentia & pietate plenas constituit, (a) quarum ope sustentationi pauperum ita esset provisum,

Vel eleemosynis,

ut nulli necesse sit ostiatim, vel circumvagando stipem corrogare.

(a) Multæ conveniunt cum iis, quæ ad mendicitatem Romæ tollendam ab Innocentio XII. Pontifice, Anno 1693. statuta legimus in Libro, cui titulus: *La Mendicità Proveduta.*

§. 273.

Vel mutuo. Sæpe tamen occurrunt ex circumstantiæ, quæ non quidem liberalitatem eleemosynæ, sed officium mutuandi desiderant; ubi, qui indigentia premitur, non dubiam spem habet, ope mutui ea emolumenta acquirendi, ut forti restituendæ paulò post par sit futurus.

§. 274.

Vitanda duo extrema, circa obligationem dandi mutuum, Cùm alienæ indigentia succurri possit eleemosyna vel mutuo; (§. 271.) duo sunt extremi opinionum scopuli evitandi I. Si quis absque ulla limitatione doceret, dari obligationem mutuandi constituto in extrema necessitate, is planè nimis generaliter, & hoc ipso minùs castigatè loqueretur; cùm non semper constituto in extrema necessitate imponi obligatio restituendi, quam secum fert mutuum; sed sæpe jubeat Christiana charitas, ut non mutuum, sed eleemosyna tribuatur extremè indigenti, sine onere restitutionis. Vicissim

§. 275.

Vel eleemosynam. II. Si quis diceret, solam extremam necessitatem esse sufficientem rationem, ut imponi non possit obligatio restituendi, & consequenter rem illam, quæ extremæ necessitatis causâ accepta fuit, restitui non debere: hæc etiam nimium generalis doctrina probari non posset. Christianæ charitatis legibus nonnunquam satisfit dato mutuo, nonnunquam non nisi liberali eleemosyna.

In hunc secundum scopulum inciderunt Auctores aliqui, contra quos cum S. Thoma reliqui Theologi communiter docent, extremæ

tremæ necessitatis titulum non esse sufficientem, ut tollatur obligatio restituendi rem acceptam. In primum autem scopulum (§. 274.) imegisse visus est quidam, quem P. Daniel Concina *amici & amicissimi sui* nomine semper honorat, uti notatum fuit *Diss. I. §. 176. Schol.* Motus hac admonitione Clarissimus ille Auctor, typis edidit *Questionem Moralem, an & quando sufficiat, constitutis in extrema necessitate subvenire potius mutuo, quam elemosyna.* Præmittit ibi notanda aliqua, in quibus *nimis generalem* suam alibi traditam doctrinam limitat: dein adducit aliquos Doctores, qui optimè docent, extremam necessitatem non esse sufficientem titulum, qui excuset à restitutione. Sicut doctrina horum Doctorum nunquam fuit impugnata, & hinc frustra in sex illis foliis exscripta: ita laudandus est Clarissimus ille Auctor, quod doctrinam suam *nimis generalem* limitare aliquatenus voluerit. An autem limitationes ibi positæ sint sufficientes, non est hujus loci examinare. Remittimus Lectorem ad Professore Ingolstadiensem, quem dicto loco *Diss. I. §. 176. allegavimus, scilicet THEODORUM PELTANUM de trib. bonor. oper. gener. l. r. c. 5. qui bene monet, ad hoc quesitum, propter varios casus, simplici verbo responderi commodè non posse.* Unde incautè agunt Scriptores, qui ejusmodi quæstiones, quarum decisio ex variis circumstantiis dependet, pauculis verbis definiunt *nimis generaliter, & hoc ipso minus castigatè; propterea meritò admonendi.*

§. 276.

Indigentia civium frequenter officium mutuandi exigit: (§. 273.) utilissimum igitur Reipublicæ est, præberi commodam accipiendi mutui occasionem. Quamvis autem privatorum charitas indigentibus sæpe non desit, interest tamen, ut publica autoritate id beneficium præstetur. (§. 266.) Jam Primi Romanorum Imperatores necessitatem hujus instituti agnoverunt. Unde Augustus, quoties ex damnatorum bonis pecunia superflueret, usum ejus gratuitum iis, qui cavere in duplum possent, ad certum tempus indulgit. (a) Tiberius etiam dispositis per mensas nummis, sine usuris mutuandi copiam fecit ad tres

*Vetustus
mos, gra-
tis dandi
mutuum
publica
authori-
tate:*

an-

annos, modò debitores populo in duplum prædiis cavissent. (b)

(a) SÜETONIUS *in Augusto cap. 41.* qua ratione in duplum cautio petita fuerit, explicat CUJACIUS *observ. lib. 5. c. 38.*

(b) TACITUS *lib. 6. Annal. c. 17.*

§. 277.

Cui succedebat usuraria pravitas:

Hæc liberalitas plurimis in locis ignota videbatur frequentibus sæculis, usuraria potiùs pravitate populos opprimente. Quàm graviter hæc Sæculo XIII. multas regiones afflixerit, abundè manifestant gravissima Summorum Pontificum & Conciliorum Decreta, Codici Juris Canonici inserta. Hæc malo illi penitus evellendo, ex eo præcipuè capite non sufficiebant, quòd ipsi etiam Magistratus, qui compescere fœneratores debebant, partim indulgentia sua, partim etiam variis statutis hanc populi perniciem foverent, eo confidentius, quo impudentius aliqui docere non erubuerunt, exercere usuras non esse peccatum.

§. 278.

Eliminata per Concilium Viennense:

Unde Concilium Viennense, Anno 1311. celebratum, statuit, ut quicumque Communitatum Potestates, Capitanei, Rectores, Consules, Judices, Consilarii, aut alii quivis officiales, statuta hujusmodi de cætero facere, scribere vel dictare, aut quòd solvantur usuræ, vel quòd solutæ, cum repetuntur, non restituantur plenè ac liberè, scienter judicare præsumpserint, sententiam excommunicationis incurrant: eandem etiam sententiam incursum, nisi statuta hujusmodi hæctenus edita, de libris Communitatum ipsarum (si super hoc potestatem habuerint) intra tres menses deleverint, aut si ipsa statuta sive consuetudines effectum eorum habentes quoquo modo præsumpserint observare. Insuper, si quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præsumat, exercere usuras non esse peccatum, decernit Clemens V. Pontifex, sacro

facro approbante Concilio, eum velut hæreticum puniendum: locorum Ordinariis & hæreticæ pravitatis Inquisitoribus districtius injungens, ut contra eos, quos de errore hujusmodi diffamatos invenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos, vel suspectos de hæresi, procedere non omittant. (a)

(a) Clem. un. de Usur.

§. 279.

Terrebat ex una parte Rectores Communitatum in Italia grave istud fulmen Generalis Concilii; ex altera parte necessitatibus pauperum parùm consultum videbant, nisi aliqui ad mutuandas pecunias spe lucri allicerentur. Permisserunt igitur usurarum exercitium Hebræis, utpote qui legibus Ecclesiasticis non subjecti, excommunicationis poenam non timerent; & aliunde vi Legis Mosaicæ, perperam intellectæ, sibi usuras contra Christianos, tanquam extraneos, permissas crederent. (Diff. I. §. 90.)

Nutriti per ipsos Magistratus,

§. 280.

Si Magistratus Urbium Italicarum in mera permissione usurarum moderatarum conquievissent, non adeò reprehendendum fuisset eorum consilium. Certè Cardinalis Nicolaus Albergatus, (a) Episcopus Bononiensis, qui Hebræis certum usuræ modum præfixerat, à gravibus Doctoribus vindicatur. (b)

Qui non solum per-mittent,

(a) Hujus sancti Viri cultum ab immemorabili tempore exhibitum approbavit S. D. N. BENEDICTUS XIV. die 6. Octobr. 1744.

(b) Vid. BALLARINUS de Usur. tom. 2. in Append. fol. 90.

§. 281.

At verò passim permittebatur, ut Judæi enormi excessu in mutuo triginta annuos exigerent in singulos centenos, & quidem accumulando etiam usuras usurarum, Jure Civili quoque gravissimè damnatas. Imò ad infamem hanc negotiationem invitabantur Hebræi, propositis optimis conditionibus.

Sed etiam fovebant usuras Hebræorum,

ditionibus & privilegiis. Unde necessariò extrema pernicietas sequebatur plurimorum Civium, tum eorum, qui necessitate adacti ad sumendum mutuum, opprimebantur usuris; tum eorum, qui ex facilitate obtinendi mutuum, leviter pecunias dissipabant, rebus interim familiaribus, quas oppignoraverant, in prædam Hebræorum relictis.

§. 282.

gravissimas.

Ad gravitatem mali ob oculos ponendam, Arithmetici ducto calculo demonstrabant, Judæos exigendo 30. annuos in singulos centenos, pro mutuis centum aureis, computatis etiam usuris usurarum, intra 50. annos acquisituros lucrum, quadraginta novem milliones aureorum transcendens. (a)

(a) BERNARDIN. de BUSTI in *Defensor. tr. 2. part. 7. pag. g. 5. lit. 2.*

§. 283.

His obvium

Hanc populi deprædationem ægerrimè ferentes Episcopi, alique Viri pii, de opportuno remedio cogitarunt, ut scilicet statuta, quibus Judæi tuti erant, abrogarentur; & cumulus pecuniæ ex piorum eleemosynis, aliisque fontibus congregaretur, ex quo indigentibus gratuitum mutuum sub pignore concedi posset.

§. 284.

Urbe veteri,

Pium hoc institutum ante alias Italiæ Civitates amplexi inveniuntur incolæ Urbis Veteris. (a) Cùm autem civitas hæc in Patrimonio S. Petri sita sit, negotium in Camera Apostolica examinatum, annuente Pio II. Pontifice, à Cardinale Ostiensi, tunc S. R. E. Camerario, confirmatum fuit. Ipse tamen Pius Pontifex postea Breve in favorem hujus Instituti, quod *Montem Christi* appellabant, expedivit die 3. Junii, anno 1463. (b)

(a) Orvieto.

(b) Refert hoc Breve BERNARD. de BUSTI *loc. cit. part. 4. lit. R.*

§. 285.

§. 285.

Circa idem tempus Hermolaus Barbarus, Episcopus Veronensis, ad gubernandum Perusium à Pontifice missus, & Jacobus de Cortona, ejusdem Perusinae Civitatis Episcopus, operâ insignium Concionatorum, maximè Michaëlis de Mediolano, & Barnabæ Interamnensis, qui *Observantiam* Regularum S. Francisci re & nomine profitebantur, effecerunt, ut cives Perusini statuta Hebræis faventia abrogarent, & magnam pecuniæ summam in tam pium opus congererent.

Et Perusii,

§. 286.

Montis hujus Perusini, & aliorum, qui ad ejus formam alibi erecti sunt, Capitula à Viris doctis & piis concepta, ad tria præcipuè collineabant. I. Ut ex corrogata pecunia solis egentibus, non autem divitibus aut mercatoribus, daretur mutuum, & quidem in modica solùm quantitate pro sublevandis necessitatibus, & ad modicum tempus, scilicet non ultra annum, ut pium hoc opus possit esse pluribus commune. II. Ut accipientes mutuum, dent pignora, quæ in domo ad hoc conducta, per ministros Montis custodiantur, & restituentibus intra annum reddantur; non restituentium verò publicè vendantur, & ex pretio satisfiat Monti; residuum autem reddatur domino venditi pignoris, ut hac ratione perpetuari possit Mons, & futuris etiam pauperibus prodesse. III. Ut ultra pecuniam mutuatam solvant mutuatarii secundùm numerum librarum, singulis mensibus modicam aliquam & proportionatam quantitatem, non quidem ut aliquid ultra sortem Monti accedat, sed ut inde congruo salario compensetur opera custodum, & ministrorum, qui publico pauperum bono, pecunias & pignora suo periculo custodiunt, rationesque dati & accepti scribunt, ac reddunt: item ut expensæ inde fiant pro pensione domus, emptione librorum, & aliis.

*Erectis
Montibus
Pietatis;*

X 2

§. 287.

§. 287.

*Quorum
aliquos
articulos*

Pii omnes laudabant hoc Institutum, sanctumque pronuntiabant, quatenus duobus prioribus Articulis continebatur. Tertium autem Caput de quibusdam denariis ultra sortem pro salario ministrorum à mutuario solvendis, improbabant multi: illudque usuræ incufabant.

§. 288.

Aliqui improbant.

Pro Montibus cum obligatione solvendi denarii, præter plures Theologos & Jure-Consultos, stabant Religiosi S. Francisci, ii præcipuè, quos ab *Observantia* nominamus. Contra hanc obligationem se opponebant plerique Religiosi S. Dominici, & nonnulli alii.

§. 289.

*Libros de
hac re
scripserunt*

Controversia ista non tantum in publicis Concionibus, sed etiam scriptis libris acriter inter dictos Religiosos Ordines fervebat. Præter quorundam Jctorum consilia, ad manus meas ex ejus ævi Scriptoribus pervenerunt Tractatus NICOLAI BARIANI de *Placentia* Ord. Eremit. D. Augustini; BERNARDINI de BUSTI ex Ordine S. Francisci; & THOMÆ de VIO, postea Cardinalis Cajetani ex Ordine S. Dominici. Primus anno 1494. evulgavit opusculum de *Monte Impietatis* inscriptum. Alter anno 1497. edidit *Defensorium Montis Pietatis contra figmenta omnia æmula falsitatis*. Tertius denique anno 1498. absolvit Tractatum de *Monte Pietatis* nominatum.

Ex annis, quos hi Auctores suis Tractatibus adjecerunt, apparet, quod Bernardinus de Busti non intenderit refutare librum Thomæ de Vio, utpote anno posteriore scriptum, quam tamen intentionem Bernardini fuisse, credidit LUCAS WADDINGUS *Annal. tom. 14. ad ann. 1474. n. 13.* & JACOB. PIGNATELLI *tom. 4. Consult. 153.* Sed potius scripsit Bernardinus

dinus contra Nicolaum Barianum, cujus quidem nomen tacet, sed librum sæpius carpit, præsertim *tract. 2. part. 4. in fin.* ubi acerbam invektivam orditur his verbis: *Quid ergo meretur ille temerarius, qui librum abominabilem piis mentibus edidit, quem de Monte Impietatis intitulavit &c.* Item *part. 5.* refert conclusiones decem cum septem Corollariis, quas Hieronymus Carenzonus contra librum Nicolai Bariani posuit.

§. 290.

Nicolaus Barianus periculosum errorem, ut ipse loquitur, (a) pro veritatis zelo stomachatus, æquo animo ferre nequivit, sed contra ipsum non sine vitæ discrimine prædicavit, disputavit publicè, & opusculum edidit, quo potissima argumenta contra Montes Pietatis refert ex sua super hoc negotio disputatione Faventiæ habita, refellitque rationes ab Adversariis suis ibi propositas, aut pro Concionibus, præsertim à Bernardino Feltrensi proponi solitas: stricta & scholastica utitur methodo, valde tamen aculeata. Urget præcipuè, quòd summa denarii ultra sortem in Monte exacta, sit pretium usûs rei mutuata; & lucrum ex mutuo principaliter intentum: (b) falsèque explodit revelationes & miracula in favorem Montium vulgo jactata. (c)

Nicolaus
Barianus:

(a) *In dedicat. ad Georgium Albanens. Episc. & Cardin.*

(b) *N. 182.*

(c) *N. 225. seqq. 280.*

§. 291.

Bernardinus stylo inculto, sed festivo, ad genium illorum temporum accommodato, solvit quadraginta Rationes, Statutis Montium Pietatis oppositas; additque in eorum defensionem sexaginta argumenta, ex eo potissimum defumpta, quòd modici illi denarii ultra sortem exacti, non præstentur ratione mutui, sed ratione laboris & periculi, quod Ministri Montis in se suscipiunt in bonum pauperum. gravari enim dicit pauperes non ratione mutui, sed ratione

Bernardi-
nus de
Busti:

locatæ operæ, sicut qui donat equum pauperi, gravat eum, quia oportet eum emere frænum pro eo, & scænum pro ejus cibo: & donans triticum famelico, gravat eum, quia oportet solvere bajulo, molenti, & pistori &c. (a) Qui autem instituerunt Montes, credebant, hoc quaecunque gravamen illis miseris temporibus cedere in utilitatem pauperum, scientes, quòd licet simpliciter sit vinum melius aqua, tamen in casu potior est aqua vino. (b) Similibus autem responsionibus enervata prorsus contraria argumenta, & patere putat, quòd Achilles Adversariorum est in sacco conclusus. (c)

(a) Tr. 1. part. 3. ad 4.

(b) Ibid. ad 8.

(c) Tr. 2. part. 3. pag. f. 3. lit. O.

§. 292.

Thomas de
Vio,

Econtra Thomas de Vio, stylo gravem Philosophum redolente, controversiam istam non ex SS. Canonibus, aut Legibus Civilibus, aut etiam Theologia decidendam ratus, argumenta sua ex Philosophiæ Moralis principiis contra Montes, cum obligatione solvendi denarii institutos deducit. Libratis enim Justitiæ, tum Commutativæ, tum distributivæ ponderibus, perpensaque, quæ in omnibus contractibus requiritur, æqualitate, judicat, in exactiōe denarii menstrui in singulas libras, lædi æqualitatem in contractu mutui requisitam: exigi enim denarium à mutuatario pro labore minimè in bonum mutuatarii impenso: acceptionem quippe & custodiam pignorum cedere in bonum Montis mutuantis, cum maxima mutuatarii molestia, qui re oppignorata sæpe difficulter caret. Sicut igitur quispiam privatus, qui pro mutuo recepit pignus, nihil potest exigere ultra sortem ratione custodiendi pignoris; ita neque Communitatem Montis posse quidquam ex eo titulo accipere: custodiam autem pecuniæ, & redditionem rationum cedere tum in commodum & securitatem Montis,
tum

tum in bonum totius Communitatis pauperum; id tamen oneris subire non debere aliquem privatum: servitium enim Communitati exhibitum compensari ab ea, ut singularem personam induit, non autem à singulis. Solum actum mutationis, & numerationis pecuniæ cedere in bonum mutuatarii; ea autem, utpote omni mutuo innata, non esse pretio æstimabilia. Præparationem ad mutuandum, quantum cedit in commodum mutuatarii, esse quidem pretio æstimabilem, tantum nihilominus ratione illius non posse exigere pretium, quantum sufficeret ad compensandas omnes Ministrorum operas, in utilitatem Montis, seu totius Communitatis impensas.

§. 293.

Favebant Montibus Consilia plurium Universitatum, Theologorum & Jure-Consultorum. (a) Sed horum auctoritatem parùm venerabatur Cajetanus, juxta quem nemo rerum harum intelligens, debet aut potest Theologis, Canonistis, aut Legum peritis conscientiam suam in isto negotio credere, sicut nec corporeæ infirmitatis periculum aromatariis, nisi stultè committeret; (b) cùm totum negotium ex Philosophiæ placitis definiri debeat.

*Qui nec
responsis
Juris
Consulto-
rum,*

(a) ANTON. CORSETUS in Consilio hac de re dato (quod recensetur inter Consilia Criminalia à ZILETTO congesta tom. 2. Conf. 25.) testatur n. 115. jam suo tempore, circa ipsa scilicet Montium initia, & ante finem sæculi XV. emanasse 36. Consilia famosissimorum Doctorum in favorem Montium. De his Consiliis agit etiam BERNARD. de BUSTI tr. 2. part. 5.

(b) *De Mont. Piet. Cap. 2.*

§. 294.

Exhibitis Literis Pontificiis, quibus approbati erant hi Montes, reponebat Cajetanus, approbatum quidem esse Montem: ejus autem capitula, non nisi cum adjuncto

*Nec Bullis
Pontificiis
moveretur*

(Sacris

ad proban-
dos Mon-
tes.

(*sacris Canonibus non contraria*) esse approbata: Canonibus autem contraria esse capitula iniustitiam continentia; vi quorum liceret aliquid ultra sortem pro salario Ministrorum exigere. Unde non parvum peccatum fuisse ait, facere imprimi Summi Pontificis Bullas truncatas absque illa clausula, qua approbantur Statuta, *sacris Canonibus non contraria*: laqueum hunc esse animarum, in quem ipse etiam incidisset, vel saltem absque suspensione non fuisset, nisi viva voce audisset, sic haberi in originalibus; & calamo scriptam particulam illam in Bullæ Mantuanæ copia vidisset. (a)

(a) Mons Mantuanus, quem hoc loco intelligit Cajetanus, approbus est ab Innocentio VIII. anno 1486. Calend. Decemb. Clausulam, quam asserit Cajetanus Bullæ Pontificiæ appositam, verosimilem non iudicat SCACCIA *de Commenc. s. 1. q. 1. n. 446.* cum Montis approbatio sub his terminis facta, fuisset superflua; mutare enim, & nil recipere ultra sortem à mutuuario, non indiget approbatione, nec habet controversiam. Controversia autem eo tempore fuit maxima super hoc puncto, quam per eiusmodi clausulam denuò reviviscere & augeri primum erat. Censet PIGNATELLI *tom. 4. Conf. 153. n. 2.* clausulam istam, *sacris Canonibus non contraria*, non referri ad expressè disposita, sed ad non expressa. De stylo enim Cancellariæ post approbationem expressorum, addi solet approbatio generalis aliorum, quæ à statuentibus decerni possent, de quibus cum Pontifex notitiam non habeat, idè additur clausula, *dummodo sint licita & honesta* &c. quæ refertur ad ea tantummodo capita, quæ ultra expressa à statuentibus addi possunt. Admittit igitur Pignatelli, Cajetanum (Sotum ipse nominat ex lapsu calami) legisse istam clausulam, sed non perpendisse, in qua parte Literarum fuerit appositæ: hocque, dicit, facile contingere potuisse in Theologo. Unde ruit conclusio NICOLAI BARIANI *de Monte Impiet. n. 228.* his verbis concepta: *Omnis Bulla Apostolica mutuum Montis approbans, non includens hanc vel consimilem clausulam; nisi sacris Canonibus sit contrarium: nec illam excludens, pro reverentia Sedis Apostolicæ, tali clausula glossanda est. Et omnis Bulla præfatam clausulam excludens, pro suspecta de falsi.*

falsitate, imò pro falsa alleganda est, ac per hoc dicendum est, ipsam non emanasse de mente Domini Papæ, sed aliunde falsificatam esse.

§. 295.

Laudandus erat inter adversas partes, hinc Justitiæ, *Acrius disceptabatur,* illinc Pietatis zelus, modò constitisset intra limites. Verùm ardor disputandi non solùm ad impugnandam doctrinam, sed etiam ad arguendam intensionem docentium mutuò impellebat. Isti enim suspicabantur, obligationem solvendi denarii urgeri ab æmulis *propter superbiam, ut videantur vicisse pugnam, aut propter cupiditatem, ut de excrescentiis participent.* (a) Illi vicissim credebant, quòd impugnatores Montium, unicè ad extirpandas graves usuras inventorum, *aut sint usurarii publici vel occulti, habentes pecuniam in manu Judæorum, vel usurariorum, à quibus recipiunt lucrum: aut recipiant tributa ab usurariis: aut moveantur invidia & livore, quo afficiuntur institutoribus ipsius Montis: aut hoc agant studio & consuetudine contradicendi veritati, vel pertinacia & obstinatione defendendi suas erroneas opiniones: aut certè hoc agant ex ignorantia.* (b) Mitiùs præsumere oportet de mente Religiosorum Virorum. Certum tamen est, non solùm ex Justitiæ zelo à Catholicis Doctoribus, sed etiam ex avaritiæ studio à Judæis & eorum fautoribus gravissima obstacula posita fuisse introducendis Montibus, donec oculos quorundam Magistratum, quos auri fulgor obcæcaverat, pietatis & boni publici lux plenè illustraret. (c)

(a) SYLVEST. *Summ. v. usura. s. in fin.*

(b) BERNARD. de BUSTI. *tr. 2. p. 3. in fin.*

(c) LUCAS WADDINGUS *Annal. tom. 14. ad ann. 1488. n. 9. seqq. n. 23. 24.*

§. 296.

Cùm autem non obstantibus adversis conatibus, univ- *Etiam comit-* versus populus, Episcopi, Theologi ac Jure-Consulti fave- *mando* rent Instituto Montium, facilè perspexerunt Religiosi S. Do- *cenfuras* minici,

minici, solas rationes ex Aristotelicis Ethicorum Libris desumptas, parùm effecturas. Unde totam demum auctoritatem suam, quam munus Inquisitorum Fidei tribuebat, impendere decreverunt. Cùm enim Concilium Viennense (§. 278.) præcepisset, ut Inquisitores Fidei contra patronos usurarum procederent, tanquam suspectos de hæresi; hinc eos, qui ejusmodi statuta, quæ sibi usuraria videbantur, fabricarent, tanquam suspectos de hæresi reputabant.

§. 297.

*Quas alii
declina-
bant,*

Reponebant fautores Montium, quamvis usurarius & hæreticus haberi possit ille, qui diceret, usuras esse licitas; nequaquam tamen usurariæ pravitatis, multo minùs hæreseos suspicionem incurrere illos, qui negarent, contractum aliquem esse usurarium, quem fortè alii usura infectum censerent.

§. 298.

*Retorque-
bant,*

Vicissim Religiosi ex Ordine S. Francisci, cùm & ipsi Inquisitioni in variis locis præessent, adversarios Montis suspectos in Fide habebant, utpote quos pertinaciter Bullis Pontificiis contradicere credebant. Verùm opponebant sibi invicem Privilegia Familiarum suarum, quorum objectu à mutuis utrinque censurarum telis tuti erant.

§. 299.

*Vel elude-
bant.*

Majus sibi jus in Nicolaum Barianum Augustinianum, putabat esse quidam ex Ordine S. Francisci Vicarius Inquisitoris. Unde in disputatione Faventina contra eum tanquam de hæresi suspectum ac excommunicatum se processurum minitabatur. Nicolaus verò reponebat, suum Ordinem iisdem privilegiis gaudere, quæ haberent Minores & Prædicatores: sicut igitur hi sub excommunicationis poena contra se invicem procedere non possent, ita etiam vicarium

rium istum excommunicationis poenæ subjacere, si contra se procedere velit. Hanc responzionem non parvum risum movisse adstantibus narrat Nicolaus n. 271.

§. 300.

Cùm igitur nec tela rationum, nec gladium suæ potestatis sufficere viderent, in animis exacerbatis, de acrioribus remediis consultatum fuit. Certè Angelus de Clavasio, Vicarius Generalis Minorum de Observantia, literis ad suos datis, alia remedia nihil profectura censuit, nisi contra Adversarios exsereretur plena Episcoporum auctoritas, implorato etiam brachio sæculari.

Literas has exhibet BERN. de BUSTI *tr. 1. p. 3. ad 35. initium* sic habet: *De fratribus illis, qui tot faciunt contra sanctum Montem Pietatis, scias, quòd ex passione & studio contradicendi perdiderunt intellectum. Et ideo aliud remedium non est ipsis, nisi flagella. Sic quippe credo recuperarent, dicente Scriptura, quòd vexatio dabit intellectum. . .*

§. 301.

Unde sæpius causa ista delata fuit ad Tribunal Episcoporum, & auditis partibus sententia lata pro erectione Montium, etiam cum obligatione denarii. Florentiæ Anno 1473. cùm diversi Concionatores tempore quadragesimali pugnantes doctrinas de Montibus Pietatis proposuissent, mox infra hebdomadam Paschalem Vicarius Generalis Archi-Episcopi, citatis & auditis partibus, pro Monte pronunciavit, sub poena excommunicationis prohibens, ne quis aliter, vel contra Montem prædicaret. Simile quid factum pro Monte Narniensi Anno 1487. pro Monte Cremonensi anno 1493. qua tamen sententia non obstante, Adversarii Montis fecerunt Monasterii sui campanas festivas sonare

nare more suo solito, ut rudibus per hoc suggererent, se de sua falsa opinione victoriam reportasse. (a)

(a) BERNARD. de BUSTI *tr. 2. p. 3. arg. 49. lit. R. & p. 5. in fin.*
Tenorem Sententiæ Cremonensis exhibet LUCAS WADDINGUS in *Annal. Minor. tom. 15. ad ann. 1493. n. 40.*

§. 302.

*Et ipse
usis*

Ad præcidendas tot altercationes, & tollendam omnem speciem injustæ usuræ, conabantur etiam aliqui ex Ordine S. Francisci eam formam Montibus quibusdam inducere, ut mutuatarii prorsus nihil ultra sortem præstare deberent. Opponebat se B. Bernardinus Feltrensis, Montes ejusmodi exiguo duraturos tempore ratus, cum in administrando Monte pauci laborem essent gratis subituri; ærarium autem Montis, si ex eo stipendium Ministrorum accipiatur, paulò post esset exhauriendum.

§. 303.

*Probabat
institu-
tum*

Hinc anno 1493. Florentiæ in Comitibus, & secreto Concilio Patrum Minorum de Observantia, discussis utrinque rationibus, præcipui Ordinis Patres decreverunt, Bernardini normam tenendam; at verò circa eos, qui aliter instituti erant, Montes dissimulandum. (a) Ejusdem mentis haud dubiè fuerat Episcopus Lucensis, qui in Literis, quibus Montem suæ Lucensis Civitatis approbat, sic loquitur: *Si denarius ille Officialibus Montis designatus pro expeditiori computo Montis, & aliquali utilitate pauperum, ex publico solveretur, id quietius esset, sed certè non sanctius.* (b)

(a) LUC. WADDING. *tom. 15. ad ann. 1493. n. 27.*

(b) Idem *tom. 14. ad ann. 1489. n. 16.*

§. 304.

Montium,

Longiùs progressi sunt ejusdem Ordinis Patres in Capitulo Generali Familiæ Cismontanæ Mediolani celebrato,
Anno

Anno 1498. ubi non solum constitutum fuit, ne instituantur Montes Pietatis absque onere solvendi denarioli pro stipendio Officialium: sed insuper jussum, ut religiosè & prudenter curaretur à Prædicatoribus, alios Montes aliter erectos ad hanc formam reduci. (a) Narrat BERNARDINUS de BUSTI, (b) se in civitate Mediolanensi Montem, absque onere solvendi denarii captum reperisse: cum autem commodè mutare non posset, ita tamen ejus capitula ordinasse, ut cum tempore possit ad aliorum formam, quæ melior est, reduci.

(a) LUC. WADDING. *ad ann. 1498. n. 1.*

(b) *In Defensor. tr. 1. p. 3. ad 24.*

§. 305.

Dum hac ratione fumigabant Montes in Italia, convocatum fuit Concilium Lateranense V. sub Julio II. & continuatum sub Leone X. Ubi (a) referuntur inprimis contrariæ opiniones Theologorum & Jctorum circa Montes Pietatis, accuratèque attinguntur rationes in tractatu Cajetani, tunc Generalis Magistri Ordinis sui, & in Concilio præsentis, propositæ. (b) Commendatur dein utriusque partis studium, alterius quidem partis Justitiæ zelus, ne vorago aperiretur usurarum; alterius pietatis & veritatis amor, ut pauperibus subveniretur: denique sacro approbante Concilio declarat, & definit Pontifex, Montes Pietatis, in quibus pro eorum impensis & indemnitate aliquid moderatum ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad illarum conservationem pertinentium pro eorum indemnitate duntaxat ultra sortem absque lucro eorundem montium accipitur, neque speciem mali præferre, nec peccandi incentivum præstare: neque ullo pacto improbari, quinimo meritorium esse, ac laudari & probari debere tale mutuum, & minimè usurarium putari &c. Adjicitur tamen, multo perfectius, multoque sanctius fore, si omnino tales Montes

Quod confirmatur à Concilio Lateranensi.

gratuiti constituerentur: hoc est, si illos erigentes, aliquos census assignarent, quibus si non omni, saltem vel media ex parte hujusmodi Montium ministrorum solvantur impense, ut ad leviores solvendi portionem medio hoc pauperes gravari contingat &c. Placuit hæc constitutio omnibus Concilii Patribus, excepto solo Archi-Episcopo Tranensi, qui ab experientia se didicisse dicebat, hos Montes plus esse damnosos, quam utiles. (c)

(a) Sess. 10. anno 1515. celebrata.

(b) Thomas de Vio Orationem habuit in Sess. 2. hujus Concilii, tanquam Minister Generalis sui Ordinis: & plerisque Sessionibus interfuit, uti videre est in Actis Concilii hujus, ubi singulis Sessionibus præmittitur Catalogus Patrum præsentium. Sessioni decimæ tamen, ubi causa ista agitabatur, nec ipsum, nec alium Generalem Ordinis adfuisse observo. Fortè parcebatur pudori Cajetani, cujus doctrina de Montibus Pietatis hoc loco fuit reprobata. Quid senserit Cajetanus post Concilium, meum non est conjecturare. Certè opportunissimum locum mentem suam aperiendi habuisset in *Summula Pescatorum*, quam postea scripsit inter Hungaricæ Legationis discrimina, Pösonii Anno 1523. & Clementi VII. dedicavit. Ubi *verb. usura*, non solum mentionem de Montibus Pietatis prorsus dissimulat, sed etiam c. 1. n. 16. docet, *usuram esse, si quis mutuat super pignora, ea ratione, ut habeat tres pro centenario, non quasi lucrum ex mutuo, sed quasi subsidium ac stipendium necessarium ad custodiam pignorum, & excussionem, & alia hujusmodi.* Quibus verbis si Montem Pietatis notet, planè adversari Concilio videtur. Addit tamen Cajetanus, *expensas qualitati pignoris annexas, imputandas esse domino pignoris.* Quibus verbis excusari Montes Pietatis, putat GAUGERICUS *ibid. in annot. lit. G.*

(c) Neque Archi-Episcopus Tranensis, neque ullus ex præsentibus Patribus agnovit usuræ labem in his Montibus. Unde ineptè dicit D. SENCKENBERG *de Mont. Piet. c. 1. §. 6.* Pontifices sibi contradixisse, dum damnant omnes usuras, & tamen in Montibus Pietatis admittunt aliquid.

§. 306.

Videbatur causa Montium decisa per Decretum Concilii universalis. Nihilominus apud Dominicum Soto (a) illustrem Ordinis Prædicatorum Theologum, præponderabant rationes à Cajetano olim prolatae. Hic igitur cum protestatione, quòd Decretis vel Concilii, vel sanctæ Sedis nullatenus velit contraire, sed eisdem sanctissimè obedire, paratissimè retractare, quidquid Ecclesia Catholica jusserit, (b) . . . arbitratur ejusmodi rationem Montis (cum obligatione denarii solvendi pro sustentatione Ministrorum & aliis expensis) neutiquam ab usuræ sordibus elui posse, cum contributiones à pauperibus mutuataris exactæ, non ex alia quàm mutui ratione fiant. (c)

*Sed impro-
batur à
Dominico
Soto.*

(a) *De Fur. & Just. lib. 6. q. 1. art. 6.*

(b) Simili protestationi Gallicus Scriptor hanc subjungit notam: *N'est ce pas comme faire un larcin, avec protestation de restituer en cas de recherche & de poursuite? Memoires de Trevoux ad ann. 1712. mens. April. Art. 44.*

(c) Hoc argumentum nominatim rejicitur à Concilio.

§. 307.

Dicit igitur Sotus cum debita obedientia ac reverentia, non omnia Acta Concilii Lateranensis more & usu esse recepta: (a) excommunicationem autem non ferri nisi cum illo moderamine, ut disputatio cohiberetur contra Capitula, quatenus sacris Canonibus ac naturali rationi non sunt adversa: (b) non alia enim Capitula per Bullam Concilii esse approbata, commemorante Cajetano: (c) aliàs iste fuisset damnatus, (sic pergit Sotus) qui tamen cum tempore Leonis opusculum edidit, quo Montem non probavit, minimè fuit reprehensus. (d) Putat insuper, minimè expedire, ut casus omnes, de quibus dimicatur, sintne usurarii, Ecclesiæ auctoritate definiantur, si tales sunt, qui non nisi ex mera Philosophia perpendi debeant, quoniam Spiritus Sanctus

*Ex ratio-
onibus in
Concilio
generali
rejectis:*

Sotus non curat Ecclesiæ nisi Scripturam sacram exponere, & Leges necessarias sancire: quando autem sunt *opiniones probabiles* inter graves Doctores, utramvis sequaris, in tuto habes conscientiam. Ita Sotus syllabo rigororum Doctorum insertus à P. Concina.

- (a) Difficile hoc dictum est de iis, quæ à Generali Concilio declarando Jure naturali & Divino asseruntur. Hujusmodi enim declaratio non est lex, cujus vigor possit dependere à receptione.
- (b) Concilium approbat illam ipsam Montium conditionem, quam Sotus repugnare putat Justitiæ, & sacris Canonibus, scilicet exactionem pro impensis ministrorum. Neque lata fuit excommunicatio solum ad cohibendam disputationem: sed etiam definitum, in hujusmodi Montibus *meritorium esse, ac laudari & probari debere. tale mutuum, & minime usurarium putari* &c. (§. 305.)
- (c) Malè hoc imputatur Cajetano, qui jam sexdecim annis ante definitionem Concilii Lateranensis absolverat suum tractatum de Montibus Pietatis, solumque loquitur de Literis Pontificiis pro Monte Mantuano ab Innocentio VIII. datis (§. 294.)
- (d) Cajetanus absolvit suum tractatum Anno Christi 1498. & Leo X. electus fuit Anno 1513. Durum dictum est, Dominicum Sotum voluisse fallere: æquè durum est, tantum virum in negotio isto ante 40. annos gesto fuisse deceptum. Concilii enim Lateranensis Sessio X. ubi Montes Pietatis probabantur, habita fuit Anno 1515. Librum autem suum de Jure & Justitia absolvit Sotus Anno 1554.

§. 308.

Et à nemine admittendis:

Hæc Soti doctrina post claram & accuratam Concilii Lateranensis definitionem à nemine teneri potest. (a) Unde à Catholicis Scriptoribus Montes etiam illi, in quibus denarius menstruus in singulas libras exigitur, in controversiam postea tracti non sunt, quamdiu juxta primævum Institutum

ex.

ex folis gratuitis piorum donationibus, legatis, eleemosynis conflabantur.

- (a) Modestissimè TOLETUS *Instr. Sacerd. lib. 5. c. 38.* miratur hanc doctrinam Soti, tanquam nimis audacem, putatque, qui tale diceret, esse excommunicatum. Solus VINCENTIUS BARONIUS *Ord. Præd.* defendit Sotum, uti videre est apud MATTHÆUM de MOYA *Theol. Mor. Appendic. ad Tract. 6. Miscell. Disput. 1. q. 3. §. 2.* PIGNATELLI *tom. 4. Consult. 153. n. 1.*

§. 309.

Quamprimum autem profani aliquid, per depositas ad annuam pensionem pecunias, Monti Pietatis immixtum fuit, resuscitatus est zelus quorundam Theologorum, eoque efferbuit, ut quidam ex iis (a) etiam decisionem Concilii Lateranensis non obscure carpere videatur. Ait, Cajetanum, Sylvestrum & Sotum prævaluisse ratione, & hinc consultius futurum fuisse, si sancta eorum doctrina executioni fuisset data. (b) Putat, institutionem Montium Pietatis cum solutione denarii pro sustentandis ministris provenisse ex astuta persuasione dæmonis, quæ licet speciem boni, scilicet charitatem erga pauperes, præferret, debuisset tamen repellere, ne porta aperiretur antiquo serpenti & pravitati usurariæ; sicut Christus repulit dæmonem, qui proposuit rem apparenter bonam & illi necessariam, ut scilicet panem ex lapide fieri juberet: (c) censet igitur, hodiernam labem usurariam provenisse ex neglectu doctrinæ Cajetani & aliorum ex Ordine Prædicatorum. (d) Hæc sufficiant de origine Montium Pietatis.

Postea tamen resuscitatis.

- (a) AGOSTINO MONTALCINO *Lucerna dell' Anima. c. 20. §. 2.*

(b) Verba ejus sunt: *Era molto meglio che come prevalevano con la loro libertà, & ragioni, così fosse stata messa in esecuzione la loro santa mente &c.* Cadit in hunc Authorem elogium illud Catonis apud Lucanum: *Victrix causa Deis placuit, sed victa Catoni.* Institutio Montium Pietatis placuit Summis Pontificibus

Z

bus

bus & universæ Ecclesiæ, rejectis rationibus Cajetani: sed hæc præplacent huic Theologo.

(c) Cave Lector, ne inde eruas, sensisse hunc authorem, quòd Concilium Lateranense succubuerit tentationi dæmonis, & ex ejus inspiratione solutionem denarii in Monte Pietatis approbaverit.

(d) Verba sunt valde pathetica in Idiomate Italico: *Così s' il mondo havesse voluto udire i gridi, & le strida de buoni Prelati, & zelanti Predicatori, & Teologi dell' ordine nostro de Predicatori, che con tanta dottrina predicarono, & scrissero, che non s' aprisse questa piccola finestrella all' usure, non vedremo hoggi, con nostro grandissimo cordoglio, spalancate tutte le porte alle avaritie, iniquità, & ingiustitie, & aperta ogni cataratta, & voragine di usuraia pravità.*

§. 310.

Art. III.
DE PROPAGATIONE
MONTIUM
PIETATIS,
*Montes
Pietatis
propagantur*

Concertationes Doctorum non obstabant, quo minus longè latèque propagaretur hoc Institutum Montium, primæva tamen forma non ubique servata, sed sub aliis, & aliis legibus, quas temporum, locorum, & finis intenti diversitas dictabat. Singulæ hæc immutationes, novorum dubiorum, scrupulorum ac litium occasionem præbuerunt. Consideremus, quantum ad rem præsentem opportunum visum fuerit, Propagationem Montium I. per Italiam. II. per Belgium. III. per Germaniam.

§. 311.

*I. latè per
Italiam:*

In Italia vix ulla erat civitas, quæ carere hoc indigentium subsidio volebat. Prima Montium Pietatis vestigia deprehendimus Urbe Veteri, Ann. 1463. (§. 284.) Perfectior Idea Montis, ad cujus formam tum Urbevetanus, tum alii deinceps reducti sunt, constituta est Perusii, approbante Pontifice Paulo II. Ann. 1467. (§. 285.) Postea erectus est Viterbiensis 1472. Savonensis 1479. Assisiensis 1485. Mantuanus 1486. Cæsenatensis & Parmensis 1488. Eodem anno Mons Aquilæ restitutus. Theatinus auctus, & Inter-

Interamnenſis erectus 1489. eodẽmque anno Lucenſis approbatus ab ejus loci Epifcopo. (§. 303.) Genuæ Mons Pietatis ex pecuniis per Conſiliarios S. Georgii collatis antea erectus, amplius ſtabilitus; Veronæ autem recens erectus 1490. Patavini, (a) Placentini, & Ravennatenſis (b) Montis initia ad Annum 1491. referuntur. Ad Campum S. Petri, Cremonæ, & Ticini idem Pietatis opus introductum Ann. 1493. (c) Bononiensis Montis primam institutionem referunt ad Annum 1505. (d) Demum Romæ, promotore Joanne Calvo Ord. Minor. de obſervantia, à nonnullis bonæ mentis Viris erectus, & à Paulo III. confirmatus est Mons Pietatis 9. Septembr. 1539. (e)

(a) BERNARD. de BUSTI *tr. 2. p. 2. in fin.* exhibet carmẽ affixum foribus domus, ubi mutuũ dandum eſſet, in die erectio- nis Montis Patavini. Inter alios erant iſti verſus: *En nunc tem- pus adest, ut fœnore ne voret ultra Judæus populum Rex benedi- ctæ tuum &c.*

(b) De Monte Ravennatenſi vid. RUBEUS *lib. 7. Hiſt. Ravennat. ad ann. 1491.*

(c) De initiis variorum Montium agunt, Literasque Pontificias pro eis datas exhibent

ANTON. CORSETUS *in Conſil. n. 116.*

BERNARD. de BUSTI *in Defenſor. tr. 2. p. 4.*

GREGOR. THOLOS. *de Republ. l. 13. c. 16.*

LUC. WADDINGUS *Annal. Min. tom. 14. & 15. paſſim.*

BALLARIN. *De Uſur. tom. 2. in Append. Opuſc. I.*

(d) CAROLUS SIGONIUS *de Epifcopo Bononiens. lib. 5.*

(e) Literarum confirmationis initium est: *Ad Sacram B. Petri Sedem.*

§. 312.

Variis Privilegiis, & Gratiis Pontificiis muniti fuerunt hi Montes, imò etiam in multis locis à Jurisdictione Epifcopi omnino exempti. Concilium tamen Tridentinum Anno 1562. eos Epifcoporum viſitationi ſubjecit. (a) Cùm autem

*Authori-
tate Sum-
morum
Pontifi-
cum:*

autem illis temporibus ejusmodi Montes non parùm à veteri pietate deficerent, voluit S. Carolus Borromæus, ut in sua Provincia ad illos erigendos adhiberetur auctoritas Summi Pontificis. (b)

(a) *Sess. 22. c. 8. de Reform.*

(b) *In Conc. Prov. Mediolan. I. anno 1565. celebrato, Constit. part. 3. tit. 1. in fin. statuitur, ut Episcopi omnem curam & operam suam conferant ad erigenda & instituenda ex auctoritate Summi Pontificis loca pia, quæ Montes Pietatis appellantur, in singulis civitatibus & insignioribus oppidis, unde mutuas pecunias pauperes possint accipere. . . Principes autem & Magistratus obsecramus, ut ea in re Episcoporum studium & diligentiam omni ope adjuvent; nec in eis quidquam præter sortem, nisi pro ministris & aliis necessariis sumptibus, idque ex Summi Pontificis auctoritate accipiatur.*

§. 313.

*Recens
Clementis
XI.*

Recentius exemplum dedit CLEMENS XI. Pontifex, qui Montem frumentarium fundavit Urbini in Patria sua, cum dote 700. modiorum frumenti, qui quot annis mutuo pauperibus dari debeant, ad hoc, ut ejusmodi subsidio propriis necessitatibus consulere possint, & agri præsertim culturam deserere non cogantur.

Ita narrat ipse Pontifex in Const. inter multiplices, §. 3. anno 1721. in Bullar. Rom. Cont. p. 6. fol. 606. edit. Luxemb. Literæ tamen istæ non fuerunt expeditæ à Clemente, morte prævento, sed postea editæ ab Innocentio XIII. uti habetur in Bullario Clementis XI. part. 1. n. 105. unde datæ referuntur à Clemente 14. Kal. April. qui est dies obitus Clementis: confirmatæ autem ab Innocentio XIII. 7. Id. Maji ejusdem anni 1721.

§. 314.

*Et Benedi-
cti XIV.*

Nuperrimè scribitur Mons Pietatis erectus cum facultate BENEDICTI XIV. cum fundo 300000. scutorum, ex quo cum onere trium scutorum annuorum in singula centena, mutuum sumerent communitates aliquæ, quæ aliis
pe-

pecuniis destitutæ reperiuntur, ad resarciendum damnum, quod nupero bello, exercitibus exteris in territorio Pontificio commorantibus, passa est Camera Apostolica.

§. 315.

Constitutis per plerasque Italiæ Civitates Montibus Pietatis, providendum adhuc erat de modo eos conservandi & augendi. Variæ excogitabantur viæ augendi summam Capitalementis, ut pluribus posset subveniri. Sic GREGORIUS XIII. (a) conspicatus, deposita Judicialia penes Notarios Actuarios non semper tutissimo esse loco, postquam has pecunias pendente lite utiliter in usum pauperum impendi, statuit, ut, quando in Tribunalibus Romanis actualis pecuniarum depositio ultra summam scutorum quinque, ex Judicis decreto locum habet, pecunia penes Montem Pieratis Romanum, seu illius Depositarium deponatur, sive deinde de ipso debito litigetur; sive debitor quidem sit certus, lis tamen inter alios, qui se creditores jactant, versetur, sive ad evitandam moram debitor, qui creditoris sui copiam non habuerit, velit pecunias in Monte actualiter deponere, quæ creditori venienti possint liberè consignari. Jubentur autem Montis Provisores & Ministri ita esse in conservatione fideles, & consignatione celeres, ut cæteri etiam non litigantes, ad deponendum penes eos alliciantur.

Variisque
modis au-
gentur.

(a) *Const. inter multiplices. 94. tom. 2. apud Cherubin. Varias declarationes & extensiones addidit CLEMENS VIII. Const. 88. tom. 3. ibid.*

§. 316.

Alia demum, & multis dubitationibus (a) obnoxia via augendi Montes Pietatis, inventa fuit, qua mutuas pecunias à divitibus Mons acciperet, cum onere præstandi illis aliquos fructus annuos, quos deinde pauperes, mutuum à Mon-

Unde orti
Montes
mixti:

Z 3

à Mon-

à Monte petentes, compensarent. Montes hos *mixtos* vocant, quòd nonnihil à puris Montibus Pietatis deficient, (§. 270. II. III.) & aliqua ratione accedant ad Montes profanos. (*ib.* I.)

(a) Quod *Ecclesiastes VII. 30.* dicit de homine, quòd fecerit *DEUS hominem rectum & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus*; id applicari potest Montibus Pietatis, qui in prima sua fundatione erant undequaque pii & recti: dum autem majora incrementa sumpserunt, plurimis quæstionibus, & controversiis Theologorum se involverunt.

§. 317.

*Ad quos
intelligendos*

Ut igitur naturam Montium *mixtorum*, in quorum gratiam hæc fusior explanatio potissimum facta est, rite intelligamus, interferenda aliqua sunt de Montibus *Profanis*. Quamvis enim isti magis ad negotium cambiale, quam ad Montes Pietatis referendi sint, opportunus tamen locus hic esse videtur de iis loquendi.

§. 318.

*Explicandi sunt
Montes profani.*

Occurrunt frequenter necessitates tum publicæ, tum privatæ Nobilium, ac etiam si bona immobilia spectes, divitum familiarum aut personarum, ad quas sublevandas nequaquam sufficiunt modicæ summæ, quas subministrant Montes Pietatis, sed magna subin opus est pecuniæ quantitate, & quidem extemporanea. Huic cumulandæ varii modi sunt inventi. In Italia retinent nomen *Montium*.

§. 319.

Liberaltate divitum deficiente,

Antiquissimus est hic mos, magna pecuniæ præsentaneæ quantitate, erigendi lapsam fidem ærarii publici & privati, simulque restituendi neglecta commercia. Memorabile est, quod narrat *GREGORIUS Turonensis*. (a) Desideratus Episcopus Virodunensium, volens incolas hujus urbis

urbis, ope negotiationis ad pinguiorem fortunam erigere, mutuas ad id perficiendum petiit pecunias à Theodeberto Rege, cum usuris legitimis reddendas. Præstitit Theodebertus septem aureorum millia, quo subsidio adjuti Virodunenses, commerciorum usu divites effecti sunt. Rex autem de felici successu tam sibi, quàm Episcopo gratulatus, solita sua clementia totam summam debitam remisit, nec ab Episcopo oblatas pecunias recepit.

(a) *Histor. Franc. lib. 3. n. 34.*

§. 320.

Rari hodie liberalitatem Theodeberti imitantur. Ad promovendam utilitatem publicam nulla potentior trahit machina, quàm utilitas privata. Unde instituti sunt Montes, quorum exempla antiqua fuerunt in civitate Veneta, Genuensi, & Florentina. (a) Quamvis enim hoc loco non limus agere de Tabulis publicis, Land-Banquen / Wechsel-Banquen / quæ primariò ad promovendum commercium, & sublevandam mercaturam sunt introductæ: nihilominus dictorum Montium mentio obiter facienda est, quia his originem videntur debere reliqui Montes.

Congesta cum lucro pecunia exempla vetusta habemus

(a) De his Montibus doctè & fusè discurren CONRADUS SUMMENHART *de Contract. quest. 44. & 45.*

COSMUS PHILIARCUS *de Offic. Sacerdot. tom. 2. lib. 5. c. 20.*

§. 321.

Montis Veneti initia ad sæculum duodecimum revocat PETRUS JUSTINIANUS, (a) his verbis: quia assiduis bel-
lorum impensis exhaustum erat ærarium, pecuniam ex depositis constatam Patres maturo consilio in Divi Marci Sacrarium ad opportunos Reipublicæ casus reponendam curarunt, ac tamdiu sub
publi-

In Monte Veneto:

publica custodia servandam, quoad civitatis status in meliorem fortunam restitutus esset: hodie IMPRESTITA appellantur. (b)

(a) *Hist. Rev. Venet. lib. 2. fol. 25.*

(b) De Impræstitis Venetis legi meretur famosum Consilium PETRI ANCHARANI.

§. 322.

Genuensibus:

Montem *Genuensem* accuratè describit PETRUS BIZARRUS. (a) Loquens enim de Magistratu S. Georgii, sic dicto, quòd plerumque in ædem D. Georgio sacram, & prope plateam Banchorum ad litus maris sitam, convenire soleat, inter alia tanquam magnæ prudentiæ specimen commendat, quòd Reipublicæ Status necessitate belli, vel quavis de causa in aliquam angustiam coniectus, paratum habeat cogendæ & expediendæ pecuniæ modum, scilicet ut qui publico ærario præessent, à privatis civibus pecuniam mutuo sumerent: isti verò fructum pecuniæ suæ, ratione decem, novem, octo & quandoque septem aureorum pro centenario, ut vocant, prout scilicet temporis ratio ferret, reciperent: quo sanè artificio ad utilitatem publicam excogitato, nervus ipsius Reipublicæ supra modum crevit & auctus est, ita ut dum cives propensione quadam, nullo impendii metu deterriti, salutem publicam consulunt, hoc videantur assequi, ut etiam cum lucro privato commodum publicum haud parùm juvent. Ad majorem tamen, versuram facientibus præstandam cautionem, pergit Bizarus, interdum vectigalia publica, puta vinorum, porteriorum, & que frumentariæ ad tempus elocare ac permittere solent, quod ipsi novo, sed patrio idiomate *Pedagium Gavi* vocant. Senatus-Consulto cautum & sancitum est, ut quicumque Reipublicam centum libris juvaret, haberet locum in elocationibus vectigalium publicis unum: qui verò ducentis adjuvisset, pari numero duos locos fortiretur, & sic deinceps,

ceps, pro quantitate scilicet pecuniæ, parem in publico Jure rationem assequeretur. . . Harum emptionum cognitio, regimen & cura ad octo cives, quos Protectores vocant, prudentia & dignitate conspicuos, ut versuram facientibus ex vectigalibus publicis satisfaceret, delata, & summa cum religione demandata fuit: quibus postea Anno 1444. aliud inferius Collegium adjunctum fuit. (b) Ad quantam celebritatem hi montes, Venetus & Genuensis, hodie excreverint, toti orbi notum est.

(a) *Histor. Genuens. circa fin. fol. m. 797. seqq.* scripsit hic Author circa Annum 1579.

(b) Religiosè & fideliter ab hoc Senatu administratum esse Montem S. Georgii, ex eo etiam colligere licet, quòd nihil circa hos Senatores immutatum, aut emendatum fuerit in novis Legibus Genuæ statutis Anno 1576. per Legatos Pontificis, Imperatoris, & Regis Hispaniarum, quas Historiæ suæ subjicit in fine BIZARUS.

§. 323.

Montis Florentini æquitatem & naturam inter antiquiores doctissimè examinat LAURENTIUS de RODULPHIS, (a) & ipsius fere verbis S. ANTONINUS. (b) Florentina nempe Communitas, ut dicti Doctores loquuntur, pecunia indigens, civibus suis onera imponit, quæ vulgari sermone *Præstantias* appellamus, ad quas solvendas quilibet etiam invitus compellitur. Quousque autem fors restituitur, solvuntur quinque aut plures aurei pro centum: appellanturque tales Creditores Montis. Sæpe his Creditoribus, vel aliis, in quos illi jura sua transferunt, tanto tempore accedunt dicti annui reditus, ut adæquent, aut excedant sortem. Ad conscientiam autem ab omnibus scrupulis exonerandam, statutum est, ut istud augmentum detur, tum pro damno & vero interesse, tum etiam tanquam spontaneum, liberum, & merum donum, nec creditores alio, quàm donationis titulo, recipere illud censeantur. (c)

Aa

In

In hoc Monte, ut idem Laurentius narrat, aliquando dabantur 5. pro 100. & hic appellabatur *Mons Vetus*. Postea 15. pro 100. tempore, ut ipse putat, belli cum Pisanis & aliis gesti. Hæc annua præstatio redacta dein fuit ad 10. & hic appellabatur *Mons novus*. Denique circa annum Domini 1380. statutum fuit, ut fieret *Mons novissimus*, & dentur tantum quinque pro centum.

(a) *Tract. de Usur. part. 3. n. 12.*

(b) *Summ. p. 2. tit. 1. c. 11.* Montem Florentinum à S. Antonino habuisse originem tradit FILLIUCIUS *Quest. Moral. 11. 34. part. 2. n. 192.* & ex ipso alii. Intelligi hoc debet de alio Monte, quam de quo hic loquimur. Nam pridem ante S. Antoninum Archiepiscopum Florentinum, qui sæculo XV. vixit, floruisse hunc Montem, ex dictis patet.

(c) Hic titulus donationis vehementer displicet AUGUSTINO MONTALCINO Ord. Prædicat. in *Summa Casuum Conscientiæ*, quam inscribit *Lucerna dell' Anima. ubi cap. 20 §. 1. n. 5.* observat, hanc portam liberalitatis à Republica, vel Principe, in iis solum circumstantiis aperiri, in quibus Romani aperiabant templum Jani, scilicet in maxima necessitate, ubi donum non est liberale, sed coactum, quia quis alia ratione non potest se à necessitate liberare. Sed hoc argumentum probare nimium, jam sæpius notatum est; tollerentur enim omnes contractus circa ea, quæ ad vitam servandam sunt necessaria.

§. 324.

*Eadem
re ratione*

Ad horum antiquiorum exempla plurimi variis temporibus erecti sunt Montes in Italia, Romæ præsertim à Summis Pontificibus, constituti plerumque super vectigalibus, vel aliis rebus immobilibus frugiferis, ex quibus annum emolumentum præstatur iis, qui pecunias in Monte collocant. Eriguntur enim tot loca Montis, quot centenarios monetæ cujusdam conferri desiderat Princeps: pro singulis autem centenariis solvit Mons 4. 5. aut plures ex designatis redditibus. Exempli causa: desiderantur trecenta millia

millia Ducatorum. Constituitur igitur Mons complectens ter mille loca: horum singula emuntur centum ducatis: designantur autem fixi & annui reditus quindecies mille ducatorum ex vectigalibus, vel aliis bonis immobilibus. Ex his redditibus quinque ducati annui respondent singulis locis: adeò ut quot centenarios Ducatorum quis posuerit in Monte, ad totidem quinariorum Ducatorum annuatim percipiendos sibi jus acquirat. Summa enim 300000. continet ter mille Centenarios: & Reditus ad 15000. ascendens, continet ter mille Quinariorum: adeoque singulis Centenariis in Monte positis respondent singuli quinarii ex redditibus percipiendi. (a)

(a) Solent communiter Montes ita constitui, ut Reditus sint stabiles, & semper iidem, adeoque pensio annua etiam eadem. Si verò Reditus Montis variantur, ita ut sint modò majores, modò minores; deberent etiam pensiones annuæ variare. De hac autem conditione debet à principio constare, & obligatio utraque ex parte ad id dirigi.

§. 325.

Hæc loca Montium, præsertim si non ad vitam deponentis, sed perpetua erigantur, sunt in commercio, & accensentur rebus immobilibus. (a) Potest enim quilibet Montis creditor jus suum alteri cedere, legare, ad hæredes transmittere, vel etiam vendere. Et hac ratione loca Montium nunquam vacant, nisi summa Capitalis deponenti fuerit reddita: vocanturque Montes non vacabiles. Eriguntur tamen nonnunquam Montes vacabiles, quorum loca per mortem deponentis absque ulla restitutione summæ capitalis vacant, & ad Principem redeunt, ita ut postea ab alio possint competenti pretio rursus comparari. Talia loca Montium sæpissimè dantur in dotem filiabus, pro casu Matrimonii vel carnalis, vel spiritualis ineundi. Nonnunquam Princeps liberam sibi reservat facultatem reddendi pretium,

Constituuntur alii Montium profani.

quod accepit, ac proin redimendi annuam pensionem, quam vendidit, quamvis emptor seu Montista jus non habeat repetendi pretium: & hi Montes vocantur *Redimibiles*. Alii sunt *non redimibiles*, quando Princeps ex pacto sibi jus & facultatem ademit restituendi pretium, ac tali ratione census extinguendi.

(a) *Rot. Rom. coram Jacob. Emerix decis. 1147.*

§. 326.

*Quorum
loca di-
verso pre-
tio emun-
tur,*

Pretium, quo isti Census emuntur, non est æquale omnibus locis aut temporibus. Quando Montes sunt vacabiles, minus est pretium, quàm sit, quando non sunt vacabiles. Nam pretio 100. aureorum in Montibus vacabilibus emitur annua pensio 10. aut 12. aureorum: in cæteris pensio 5. vel 6. aureorum. Cùm enim loca empta in Montibus vacabilibus obitu emptoris vacent, jure omni tam ad annuas præstationes, quàm ad summam capitalem repetendam extinguendo, hinc majus periculum emptor subit, & jus magis incertum emit. Eadem ratione multo majus datur pretium, quando Montes redimi nequeunt, quàm sit, cùm redimi possunt.

§. 327.

*Et trans-
feruntur:*

Similiter quando hæc loca, seu jus ad annuam pensionem ex Monte percipiendam, ab uno creditore in alium transferuntur per venditionem, majore vel minore pretio id fieri solet, prout temporum diversitas majorem vel minorem annuæ præstationis securitatem, aut diurnitatem promittit. Mercis enim, vel emptorum raritas aut copia, vel aliæ circumstantiæ pretium augment vel minuunt, ex communi æstimatione hominum. Sic loca Montium, ubi percipiuntur 5. pro 100. passim venduntur pretio 116. 112. 109. Ille tamen, qui Montem redimibilem constituendo,

singul-

singula loca vendit 100. aureis, potest etiam quocunque tempore ea redimere eodem 100. aureorum pretio. (a) Longè minorem autem æstimationem habent loca Montium vinculata, ubi venduntur census vitalitii ad vitam certæ personæ. In his transferendis consuetum pretium, etiam ubi juvenes & robusti vendunt, vix & rarò ad aureos 30. ascendere solet, quando pretium intrinsecum est aureorum centum. (b) Maximè autem varium est pretium in illis Montibus, quorum annuæ pensiones non sunt stabiles, sed modò majores, modò minores juxta diversitatem Redituum, super quibus Mons constituitur. (§. 324. a.) Crescit enim, vel decrescit locorum æstimatio juxta spem majorum vel minorum Redituum.

(a) CARD. de LUCA de Regalib. disc. 33. n. 3. seqq.

(b) *Ibid.* disc. 31. n. 16. & disc. 30. ubi bene notat, in statuendo pretio locorum Montis ad vitam hominis durantiam, non posse duci regulam ex computo annorum & ætatis, tradito in l. computationi. 68. ff. ad Leg. Falcid.

§. 328.

Singularis est conditio quorundam Montium, (a) quorum negotium ita se habet. Princeps indiget centum aureorum millibus: designantur certi Reditus quinquies mille aureorum, ex quibus singuli quinarij annui pro singulis centenariis dantur iis, qui pecunias quæsitæ conferunt, hac conditione, ut morientium pensiones omnes accrescant semper iis, qui sunt superstites. Horum igitur Reditus quotidie majores fiunt, quo plures moriuntur ex primis Creditoribus Montis, adeò ut mortuis reliquis omnibus, tota pensio annua 5000. aureorum, demum ad unicum superstitem transferatur. Hac spe alliciuntur multi ad celeriter contribuendum, cum fieri possit, ut centum aureis in monte collocatis, habeant aliquando mille, bis aut etiam quinquies mille aureos annuatim, si jam unus aut pauci ex

*Singularis
modus
contra-
ctus vita-
litii.*

toto Creditorum numero sint superstites. Princeps autem, quamdiu unus ex Creditoribus vivit, solvit annuatim quinque millia aureorum, scilicet ad rationem 5. pro 100. Mortuis postea omnibus, liber manet ab omni onere, tum censuum solvendorum, tum summæ capitalis restituendæ. (b)

(a) Hos suo tempore noviter inventos esse Neapoli, memorat CARD. de LUGO de *F. & F. disp.* 25. n. 201. seqq.

(b) De æquitate horum Montium vid. de LUGO loc. cit. GIBALINUS de *Usur.* lib. 4. c. 7. art. 3. n. 5.

§. 329.

*Exempla
Montium
Profano-
rum.
Mons Ju-
lius:*

Juvat exempla pauca (a) Montium juxta prædictas formulas (§. 324.) in Italia erectorum, adjicere. Famulus est Mons *Julius*, quem Julius III. Pontifex, ex suo nomine nuncupatum, calamitate temporum paratas pecunias exigente, anno 1551. erexit, in *scutis auri in auro cunei Itali* ad rationem librarum quatuor monetæ Bononiensis pro quolibet scuto, constitutum; in quo pecuniam ponentes annum fructum similium scutorum octo pro centenariio annuatim acciperent. Pro dote, ex qua fructus isti penderentur, assignata sunt novem millia scutorum auri ex redditibus quibusdam Civitatis Bononiensis. Urgente necessitate, mox altero anno Julius auxit hunc montem, collatis 50. scutorum millibus, & assignatis ex Camera Bononiensi aliis quatuor millibus scutorum in fructum annum montistarum. Hos fructus reduxit S. Pius V. anno 1568. de scutis octo ad scuta septem pro centenariio, & super proventibus ex hac reductione vacantibus, alium montem, seu potius alia loca in eodem monte ad favorem Cameræ Apostolicæ jussit erigi, eadem loca vendendo *in scutis auri in auro de Zecca boni auri & justis ponderis*. Demum Innocentius XI. anno 1680. perpendens, quod fructus præfati Montis Julii, ad rationem 7. pro 100. nimis excedant solitum.

tum aliorum montium redditum, eos reduxit ad annua scuta 4. pro 100. concessa tamen montistis electione vel remanendi in monte cum hac reductione, vel recipiendi summas Capitales in monte positas. Hæc reductio causam præbuit liti. Nam montistæ, tum illi, qui summam Capitalementem sibi restitui, tum qui fructus & præteritorum & futurorum annorum percipere voluerunt, id sibi præstari petierunt *in scutis auri in auro*, vel juxta valorem aureorum eo tempore currentem, singulos scilicet aureos æstimando quinque libris Bononiensibus & solidis duobus, licet valor eorum sub Julio Pontifice solummodo quatuor libras Bononienses æquaret. (b)

(a) Plura exempla horum montium videre licet apud PETR. GREGOR. THOLOS. *de Republ. l. 13. c. 16.*

(b) Vota doctissima in favorem Montistarum videre licet, inter Opera Nicolai Rodriguez FERMOSINI. *tom. 13. Vol. 1. §. 2.*

§. 330.

Paulus IV. Pontifex, in Constitutione sua, quæ incipit, *Mons Novennalis*, Superioribus, memorat, debitum à Camera Apostolica, jam antea multo ære alieno gravata, ratione exequiarum Julii III. & Marcelli II. instruendique Conclavis, contractum, summam centum millium scutorum auri transcendere, pro quo *intolerabile interesse* solvendum sit. Hinc sub idoneis Fidejussoribus & hypothecis erigit montem *Novennalem* nuncupandum, ad novem tantum annos duraturum, ac iis elapsis mox reddita summa Capitali extinguendum, pro tot personis, quot pecunias suas in eo usque ad summam centum & octuaginta septem millium scutorum auri, ad rationem decem Juliorum pro quolibet scuto, posuerint: & assignat scuta 14960. super subsidio quartæ partis fructuum Congregationibus Regularibus Italiæ imposito, ex quibus montistæ ad rationem octo pro cen-

centenario singulis annis, & quolibet bimestri ratam eorundem octo, sine aliquo conscientiae scrupulo, seu restitutionis onere percipere & habere possint.

Integras literas vid. in Bullario Separato Pauli IV. edito Romæ 1556. fol. 12. Prorogatum hunc Montem ad majorem pecuniæ quantitatem, sed fructus ad 7. pro 100. reductos, refert THOLOS. loc. cit. n. 12.

§. 331.

Mons Alumeriarum:

Idem Paulus IV. erexit montem *Aluminarium*, seu ut vulgo vocant, *Alumeriarum*, pro negotiis Aluminis Tulphæ, primùm usque ad duodecim annos, ad rationem 12. pro 100. Confirmavit eum Gregorius XIII. perpetuùmque fecit, reductis fructibus ad 5. pro 100. (a) Quomodo autem ratione expensarum in Cruciatam contra Infideles, dein etiam per concordiam inter Cameram Apostolicam, & quendam de familia Frangipania, dominum castri Tulpharum, vena Aluminis concessa fuerit eidem Camera, narrat Card. de LUCA. (b)

(a) THOLOS. loc. cit. n. 13.

(b) Tr. de Regalib. disc. 147. n. 30. & c.

§. 332.

Mons pro ubertate procuranda:

Idem Pontifex, Anno 1555. timens penuriam frumenti in Urbe Romana, aliam montis speciem pro eo aliunde advehendo, erigi curavit. Cùm enim hoc negotium sine maxima pecuniarum summa, quam ipse ad præsens, ipsius Romanæ Ecclesiæ facultatibus ad victum Pontificis, ne dum ad hoc non sufficientibus, subministrare nequiret, confici non posset: mandavit motu proprio, & ex certa scientia, ut Præceptor & Deputati Hospitalis S. Spiritus in Saxia de Urbe, Ordinis S. Augustini, super ipsius Hospitalis Casalibus, & domibus, ac aliis bonis tot annuos census, quot summam 30000. scutorum auri in auro conficere possint, ad

ad triennium, & deinde ad beneplacitum constituerent, & eos ad rationem octo seu novem, vel ad summum decem pro centenariis singulis annis solvendorum venderent, ac illorum pretium Cardinalibus super procuranda ubertate annonæ specialiter deputatis, per hos in emptionem tantæ quantitatis frumenti, quanta per eos emi, & ad urbem de-vehi poterit, convertendum, consignarent. Pro indemnitate autem dicti Hospitalis, mandat, ut frumentum inde emptum in horreis per Hospitalis Deputatos constituendis deponant, & prout in dies vendetur, illius pretium, donec præfati census penitus extincti fuerint, hospitali consignarent, amplissima insuper hypotheca constituta &c.

Breve, quod incipit, *Cum nobis*, super hoc negotio exhibetur in cit. Bullario fol. 6.

§. 333.

Sixtus V. Pontifex ad Provincias suas sicariis aliisque *Mons Pa-*
fœlestis hominibus purgandas, notabilem pecuniarum *cis:*
summam conferri optans, per constitutionem *Multa &*
gravia (a) Anno 1585. erexit Montem *Pacis*, non vacabilem, 300000. scutorum monetæ, decem Juliis pro scuto computatis, cum assignatione fructuum quinque scutorum cum quarta parte scuti pro centum, appropriatis in hunc finem Monti 15750. scutis titulo venditionis ex Juribus Dohanarum urbis; concessis simul privilegiis & favoribus, quibus gaudent Montes Fidei, Alumeriarum & Religionis in urbe pridem instituti.

(a) Integram Bullam refert SCACCIA *de Commerc.* §. 9. n. 50.

§. 334.

Clemens X. Pontifex in Constit. *Romanum decet Pon-* *Mons Ur-*
tificem, postquam narrasset, quos Montes Paulus V. & *sinus.*
Gregorius XV. pro commodo Familiæ Ursinæ instituerint,
Bb

rint, motu proprio anno 1671. erexit Montem non vacabilem, *Ulysinum quintæ Erektionis* dictum, 300000. scutorum, cum fructibus quatuor annuorum pro centum in favorem Flavii Ursini, ut Dux iste, gravi ære alieno pressus, minori, quo fieri possit, *interusurio*, pecunias reperire, illisque mediantibus conditionem suam meliorem reddere valeat. Dicti autem fructus constituti & assignati fuerunt super Reditibus, Juribus, & Proventibus Civitatis Brachiani, ac Castri Cerveteris, ex quibus annuam summam scutorum duodecim millium ab omni onere prorsus liberam, immunem & exemptam separat Pontifex, & separatam eidem Monti, & illius locorum futuris emptoribus applicat, & appropriat.

Integra Bulla exhibetur in *Bullar. Rom. Continuat. part. 5. edit.*
(ut inscribitur) *Luxenburg. fol. 33.*

§. 335.

Mons Religionis.

Innocentius XI. instituerat Anno 1684. Montem vacabilem, *Religionis* nuncupatum 200000. scutorum, assignatis in partem dotis 7472. scutis annuis ex fructibus, & emolumentis officii Vice-Cancellariatus, & officii Summatoris Literarum Apostolicarum. Cùm autem idem Innocentius omnia officia vacabilia ab eodem Vice-Cancellarii officio separasset; hac ratione Reditus & proventus dictorum officiorum Vice-Cancellarii & Summatoris ita diminuti fuerunt, ut non modò eorum præstantiæ, sed & necessariis tantorum munerum oneribus planè impares reperirentur. Hinc Alexander VIII. Anno 1690. restituitis Vice-Cancellario & Summistæ prioribus proventibus, hoc onus scutorum 7472. annuorum, aut minoris summæ juxta proportionem locorum vacantium, donec Mons iste omnino extingueretur, in Cameram Apostolicam transtulit.

Cit. Bullar. Contin. p. 6. fol. 11.

§. 336.

§. 336.

Ad Justitiam & honestatem istorum Montium tres *Horum* *Montium* *Justitia,* conditiones requiri solent. Prima est, ut Mons fundetur in veris redivibus annuis. Cùm enim ematur jus ad annuos redivitus, necesse est, ut Mons constet annuis redivibus; tum quia emptio, est alicujus rei emptio; tum quia si pecunia solùm reciperetur, & 5. vel 6. pro centum absque alio titulo, singulis annis restituerentur, usuræ labes incurreretur; hoc enim esset mutuum, ex quo nihil potest accipi. Secunda est, ut non vendantur plura loca, quàm ferant redivitus Montis. Id enim vendi non potest, quod non est; essetque hic potiùs contractus mutui, quàm emptionis. Tertia est, ut Monte in totum, vel in partem casu pereunte, pereant etiam in totum, vel in partem loca empta; nam destructo fundamento, par est, ut corruat id, quod illo nitebatur. Secùs, si pereat culpa domini Montis, aut si dominus Montis obligavit se etiam de casu fortuito. Unde colligitur in his Montibus intercedere veram Emptionem, proinde eorum æquitate judicandum esse juxta Leges Emptionis Censuum, de qua in sequenti Capite agendum erit.

Vid. BONACINA de Contract. disp. 3. q. 3. punct. 12. n. 11.

AZOR p. 3. l. 5. c. 10. & l. 10. de Censib. c. 23.

FILLIUCIUS tr. 34. c. 9. n. 187.

§. 337.

Curandum summopere est, ut præter *Justitiam* horum *Et utili-* *tas.* Montium, (§. 336.) promoveatur etiam *Utilitas* communitatis. Ad hoc autem necesse est, I. ut idoneis cautionibus obtineatur fides. II. ut tanta cumuletur summa, quæ graviora usurarum onera mox tollat. III. ut moraliter absit periculum, fundi ex quo annui census pendendi debent, ad alios usus transferendi. IV. ut fundus iste divitum mercatorum

Bb 2

torum

torum usibus seruiat, eorúmque industria ad foecunditatem perducatur, suffecturam pendendis censibus, & extinguendo Capitali, præter lucrum proprium. V. ut summa fide & integritate administraretur totum negotium: quod facilius obtinetur, si pecunia quidem sit in manibus mercatorum; ab his tamen identidem rationes reddantur aliis Viris peritis, & boni publici studiosis.

Ad hos aliquo modo accedunt

§. 338.

Postquam consideravimus *Montes Pietatis puros*, qui postquam eorum causa sæpius examinata est, absque impietate reprobari non possunt: item *Montes Profanos*, quorum iustitia hoc loco supponitur ex dicendis *Cap. seq.* Superest ut in viam, à qua nonnihil declinavimus, (§. 317.) revertamur, & expendamus *Montes*, qui ex utroque superiori genere aliquid tenent, & propterea *Mixti* vocantur, quod partim *Pii* sint, utpote ad mutuum pauperibus subministrandum destinati; partim videantur à pietate degenerare, & ad *Montes profanos* accedere, cum in illis pro annuo fructu pecuniæ collocari soleant.

Montes Pietatis mixti.

§. 339.

Cum enim sæpe pecuniæ Montium Pietatis non sufficerent ad mutuandum plurimis indigentibus, liberalitas divitum non quidem ad donandum, sed ad mutuandum Monti, excitanda, ac etiam remuneranda videbatur. Unde *Montes* mutuo recipiunt pecunias à privatis personis, hisque solvunt annuos quatuor aut quinque pro centum: ut autem Mons seipsum indemnem præstet, tantundem exigit ab illis, qui sub pignore mutuum ex Monte sumunt, ultra aliam summam, pro expensis Ministrorum, & custodia Pignorum solvendam, adeò ut pauperes, quibus mutuum ex Monte præstatur, quibusdam in locis præter summam Capitaalem, octo, novem vel decem pro centenario annuatim rependere debeant.

§. 340.

§. 340.

Decrevit olim Congregatio rebus Episcoporum & Regularium præposita, (a) nullo modo permitti debere, ut detur pecunia Monti, ad finem consequendi ex ea aliquos fructus, licet minimos: & si quæ sub hac conditione mutuata inveniatur, omnino restituatur. Insistebat nempe Congregatio hæc vestigiis S. Caroli Borromæi, qui constituit: (b) ne quispiam pecuniam apud Montes Pietatis deponat, vel eidem mutuo det, ut inde aliquid, ne minimum quidem lucri, aut ejus quod interest nomine, percipiat. Qui verò ex pacto quidquam ea causa perceperit, quod Monti Pietatis pecuniam vel mutui, vel depositi nomine dederit, cum eo tanquam cum usurario homine agatur ad Juris præscriptum.

Ex his
lim non
permissum
lucrum:

(a) Anno 1582. apud NICOLIUM *lucubrat. Fur. Civ. lib. 3. tit. 15. n. 13.*

(b) *In Concilio Mediolanensi II. anno 1569. celebrato. tit. 3. decret. 21.*

§. 341.

Haud dubiè has prohibitiones explicabunt aliqui de iis, qui ex intentione lucrandi pecunias in Monte collocant, & lucrum exinde absque justo alio titulo percipiunt. Nam si solus contractus depositi intercedat, certum est, non posse deponentes quidquam recipere à Monte intuitu hujus depositi. Quamvis autem nomen Depositum retineatur, potest revera alius contractus, & cum eo alius titulus capiendi auctarium intervenire. Hinc si depositum transeat in mutuum, non potest quidem ratione mutui aliquid ultra fortem exigi; bene tamen vi alterius tituli cum mutuo fortè concurrentis, uti ex titulo damni emergentis, vel lucri cessantis.

Cujus perceptio
nunc varie

§. 342.

Verùm persuadent sibi aliqui, in his Montibus Pietatis deprehendisse, passim sine examine concurrentis tituli

Explicatur:

Bb 3

collo-

collocari in illis otiosas pecunias, cum auctario repetendas, quodocunque deponenti libuerit: esse insuper hæc Montium Loca commercio exposita ad eum fere modum, quo ea in Montibus profanis ordinata diximus, (§. 325.) hoc solum discrimine, quod in Montibus *profanis* emanant Censuum in fixis & certis redditibus constituti, quorum pretium Emptor pro libitu suo repetere non potest: in Montibus autem *mixtis* nulli alii pro solvendis annuis emolumentis fundati sint redditus, quàm quos contribuunt debitores Montis, qui exinde mutuam accipiunt; & insuper Creditores Montis quodocunque libuerit, pecunias suas possint repetere. Hæc autem planè adversantur Emptioni Censuum, exactæ ad normam Bullæ Pii V. cujus observationem Italia sanctissimè profitetur.

§. 343.

*A multis
reprobatur;*

Unde censuerunt multi, usuram illicitam in his Montibus contineri, non quidem ex parte Montis, qui auctarium accipit præcisè pro indemnitate sua, scilicet ad evitandum damnum, quod ipsi immineret ex persoluto deponentibus emolumento, nisi istud à debitoribus Montis compensaretur: sed ex parte deponentium ibi pecuniam, & accipientium inde quatuor aut quinque pro centum, nisi revera concurrat titulus damni emergentis, vel lucri cessantis. (a)

(a) Vid. NAVARR. *Consil.* 17. de *Usur.* AZOR *Inst. Moral.* p. 3. l. 5. de *Usur.* c. 9. & lib. 10. de *Censib.* c. 22. FRANCISCI PAPÆ FAVA *Œctus Patavinus in decisione super hoc negotio edita.*

§. 344.

*Nisi servetur Breve
Julii III.*

Exigunt igitur isti Doctores, ut in hoc negotio accuratè serventur omnia, quæ JULIUS III. Pontifex (a) in confirmando ejusmodi Monte Vicentino servari præcepit, ubi declarat & concedit, quod fructus pecuniarum in Monte Pietatis collocatarum, ad rationem 4. pro 100. sine ullo con-

conscientiæ scrupulo exigere & recipere liberè & licitè possint fideles illi, qui pecunias suas de facili, & commodè in emptionem annuorum reddituum, sive censuum licitorum, & permissorum, vel possessionum, seu prædiorum, ex quibus non solum quatuor, sed & quinque, & sex, & forsitan ultra pro centenariò juxta illarum partium consuetudinem perciperent, convertere possent, & nihilominus charitatis zelo, ut uberius pauperibus subveniri possit, ac nullatenus animo & intentione scænerandi, pecunias in dicto Monte deponunt &c. Duo hîc requiruntur, primò ut deponentes in Monte Pietatis pecuniam, habeant intentionem juvandi Montem & pauperes ab eo mutuam sumentes. Secundò ut ob istum finem omittant negotiationem, vel alium lucrosam contractum, & proin patiantur lucrum cessans.

(a) 8. Januarii 1555. totum Breve exhibet BALLARINUS de Usur. tom. 2. fol. 243.

§. 345.

Alios tamen Doctores valde perplexos reddidit, tum *Ab aliis excusatur ex Brevis Pauli III.* usus communis in Italia deponendi suas pecunias in Monte Pietatis, & recipiendi exinde auctarium ultra sortem, absque scrupuloso examine conditionum à Julio III. requisitarum; tum præcipuè Breve Apostolicum Pauli III. quod tanquam pro Monte Ferrariensi datum, passim in manuscriptis exemplis & impressis libris legitur, ac ab Authoribus fide dignis allegatur. (a) Ubi Conservatores & Præsidentes Montis Pietatis Ferrariæ, *piè considerantes, multa in dicta Civitate facta esse, & in dies fieri pecuniarum deposita, tam penes campsores, quàm alias personas diversas, partim pro restitutione dotium faciendâ, partim etiam ut in emptionem bonorum stabilium convertantur, ac ob alias diversas causas, EX QUIBUS INTERIM NULLUM LUCRUM PERCIPITUR; multasque etiam personas, ut pupillos & viduas, ac alios mercaturæ exercendæ inhabiles, aut illam ob periculum etiam animarum exercere nolentes,*

pecu-

pecunias habere, QUÆ NIHIL UTILITATIS AFFERUNT; & si dictis Conservatoribus, & Præsidentibus, ut de his, quæ ex denario, qui pro libra ultra sortem mutui solvitur, proveniunt, pecunias in dicto Monte ponentibus libras quinque Marchesanas quolibet anno pro centenario ultra sortem solvere, & his, qui in dicto Monte pecunias solvere vellent, ut pro illis, quinque libras Marchesanas etiam pro centenario ultra sortem absque conscientie scrupulo percipere possent, prout & simili Monti Pietatis in BONONIENSI & MUTINENSI Civitatibus aliàs ab eadem Sede concessum extitit, concederetur; dicta deposita, seu illorum major pars penes dictum Montem fierent, dictæque personæ pecunias habentes, illas libentius in dicto Monte, quàm in quovis alio exercitio ponerent, ex quo profecto ipse Mons tantum reciperet incrementum, ut &c. His supplicationibus inclinatus Pontifex, concedit & indulget Officialibus Montis, ut quascunque pecuniarum summas à QUIBUSCUNQUE PERSONIS in depositum ad effectum prædictum tantum accipere, & pro illis eisdem personis deponentibus ultra sortem ad rationem quinque librarum quolibet anno pro centenario solvere, ipsæque personæ deponentes pro pecuniis depositis, seu deponendis hujusmodi ultra sortem dictas quinque libras pro centenario recipere liberè & licitè ac absque aliquo conscientie scrupulo, seu peccati reatu, ac Censurarum Ecclesiasticarum incursum possint, & valeant &c.

(a) Hoc Indultum dicitur datum 10. Julii anno 1549. & integrum exhibetur à ZACHARIA PASQUALIGO decis. Moral. 183. n. 6.

§. 346.

Quod varie interpretatur.

Si hæc concessio, quæ haud dubiè supplicationi Conservatorum Montis Ferrariensis commensuranda esset, supponatur genuina & authentica, (de cujus contrario tamen infra dicitur) apertè conficeretur, posse in Montibus Pietatis cum jure percipiendi quinque pro centenario, collocari pecunias, quæ nihil utilitatis afferunt, sed reservantur ad causas,

etc.

ex quibus interim nullum lucrum percipitur, & quidem à quibuscunque personis, quæ mercatura exercenda inhabiles sunt, aut illam exercere nolunt; verbò, possent sumi quinque pro centum, non habita ratione damni emergentis, aut lucri cessantis. Hoc autem supposito, non omnino planum videtur Theologis, ex quo titulo auctarium in tali casu percipiatur, cum certum sit, Summos Pontifices non concedere auctarium ultra sortem ex mero mutuo.

§. 347.

Pasqualigus Veronensis ex Ordine Clericorum Regularium, (a) docet, licere aliquid percipere ex pecuniis in Monte Pietatis collocatis, ex hoc præcipuè fundamento, quòd Summi Pontifices possint declarare tum Legem Divinam, tum Naturalem, quòd videlicet hæc in aliquo peculiari casu non obliget, ex mutatione facta in materia, dummodo tamen declaratio rationabilis sit, hoc est, quòd ex rationabili causa lex non obliget, atque adeò declaratio non sit contra finem Legis; præsertim quando observantia Legis esset impeditiva majoris boni: atqui in præsentis casu Pontifex declarat, Legem prohibentem lucrum ex depositis supra Montem pecuniis non obligare, quia videlicet observantia ipsius esset impeditiva majoris boni. Pertinet enim ad bonum communitatis, ut sublevantur pauperes; quod cum præstet Mons Pietatis, nisi posset sublevare, impediretur hoc bonum maximè necessarium. Non posset autem sublevare, nisi apud ipsum deponerentur pecuniæ: & non deponerentur, nisi deponentes perciperent aliquod lucrum. Et ideò, si servaretur Lex de non percipiendo lucro in hoc casu, impediretur majus bonum &c. Discursum hunc Pasqualigi nec laudo, nec discutio, sed discretioni Concilianæ relinquo: ideò tamen adducere volui, ut constet non frustra Pasqualigum allegatum fuisse pro opinione P. Pichler.

Pasqualigus ob declarationem Pontificis:

(a) *Decis. Moral.* 183. Hujus rationes approbare videtur FELIX POTESTAS ex *Ord. Min. de Observantia, Exam. Eccles. tom. 1. p. 2.*

n. 2412. Decidendo autem tuetur PIGNATELLI tom. 4. Consult. 153. n. 7. seqq.

§. 348.

Alii ex titulo remunerationis:

Mitius loquuntur alii, docentes, lucrum illud, quod deponentes pecuniam ex Monte percipiunt, esse veluti quoddam præmium, seu remunerationem legitime constitutam à Principe, Communitate aut Consuetudine, ad alliciendos tanto magis deponentes, sicque subveniendum indigentium necessitatibus, eos eximendo ab intolerandis Hebræorum usuris, quas alioqui cogerentur solvere, ut propria consulerent indigentia: quod sine dubio habere debent loco summi beneficii, videntes, sic ipsorum negotium utiliter geri: adeoque tacite censentur consentire in solutionem illius interesse, quod ipsi solvunt Monti ad eum indemnem servandum. (a)

(a) Desumitur hic discursus ex LAURENTIO de RODULPHIS, & S. ANTONINO, qui hunc donationis titulum Præstantis Montis Florentini accommodant, ut supra notatum. (§. 323.) Eum tamen huc non adeo aptè accommodari, ostendit cum aliis LEOTARDUS de Usur. q. 22. n. 40.

§. 349.

Alii per emptionem Censuum:

Alii Emptionem Censuum intervenire credunt, ad quam tamen in Italia, ubi Bulla Pii V. de Censibus edita, (a) in viridi observantia est, necesse esset constituere & assignare Censum super bonis stabilibus, vel redditibus certis, ex quibus singuli portionem Censuum emant, (b) sicut de aliis Montibus profanis dictum est. (§. 324.) Necesse insuper esset juxta eandem Bullam, ut Mons quidem, quandoque voluerit, possit redimere onus solvendi annuam pensionem, restituto pretio, seu summa Capitali; Creditores autem, seu Montistæ non possint istam pro suo libitu repetere. Aliud autem in Montibus Pietatis passim fieri scimus,

ex

ex quibus Creditores, quodcumque sibi commodum est, pecunias suas repetunt.

(a) Plura de hac Bulla dicentur *Capite sequenti*.

(b) STEPHANUS à S. PAULO *Theol. Mor. tr. 4. disp. 9. n. 130.* dicit, ejusmodi census esse fundatos supra ipsam communitatem egentium, quæ communitas simul cum bonis mobilibus Montium sive pignoribus, & immobilibus, inter quæ numeratur ipsa domus, est sufficiens hypotheca. Hæc responsio non videtur esse ad mentem Bullæ Piæ, quæ non de hypotheca, sed de fundo frugifero, aut stabilibus redditibus loquitur.

§. 350.

Si rigidos Doctores consulo, quos in hac materia præ aliis commendat P. Concina, (a) notatu planè dignum existimo, aliquos ex his zelo plenos Viros, ubi de Montibus Pietatis agunt, dexterrimè dissimulare difficultatem istam, quæ fere unica circa hanc materiam in praxi quotidiana occurrit, quo scilicet ex titulo annum fructum illi possint percipere, qui pecunias in Monte Pietatis deponunt. Laudare non possum eos Morum & Theologiæ Reformatores, qui ubi potentiorum timent odium, periculosissimos scopulos tacitis velis præternavigant, nec eos, quos vulgaris erroris impetu abreptos, allidi vident, periculi admonent: dum interim occurrente modico opinionum probabilium fabulo, naufragium inevitabile altum inclamant, ac sonante tuba denuntiant, modò illis aliud non obsistat, nisi autoritas eorum, quorum modestia eos timore liberat.

*Quidam
caute evi-
tant qua-
sitionem.*

(a) Inter hos est FRANC. GENETTUS *Theol. Moral. tom. 1. tr. 4. c. 8.* ubi de Montibus Pietatis agens altum silet de Montibus mixtis. Item *Henricus à S. Ignatio*, qui in *Ethic. Amor. tom. 2. lib. 9. c. 36.* nihil quidem loquitur de iis, qui in Montibus Pietatis pecunias deponunt: ipsos tamen Montes *Mixtos* ea ratione defendit, ac si juxta phrasim Concinianam *Ovis Ingolsta-*

diensibus incubasset. Nam num. 419. sic loquitur: Cùm Montes illi publica erecti sint autoritate, in commune bonum, Principes, tanquam Patres communitatis, habentésque DOMINIUM EMINENTIALE in bona subditorum, supplere censentur, si quid aliunde ad eorum justitiam forte deesset, Montibus que concedere jus in auctarium, non titulo mutui, sed communis boni, & contributionis in illud.

§. 351.

*Ballari-
us Breve
dicit sup-
positivum.*

Quæstio igitur hæc, quo jure illi, qui in Monte pecunias deponunt, pro suo commodo repetendas, singulis annis quatuor aut quinque pro singulis centenariis reportent; post Breve Pauli III. vulgatum, (§. 345.) nodus hucusque fuit Gordius, in quo solvendo præstantissimi Doctores laborarunt, sed minimè satisfecerunt. Scindit eum recentissimè Petrus Ballarinus (a) ictu facillimo. Ait enim, non nisi ex titulo lucri verè cessantis tale augmentum posse exigi, & Breve Pauli III. pro Monte Pietatis Ferrariensi, quod omnes hucusque in errorem traxit, esse fictitium, & suppositivum: facta enim diligenti inquisitione, neque in Romanis Pauli III. Regestis Brevis hujus vestigia, neque in Montis Ferrariensis Archivio aut libris authenticum exemplar reperiri: apertèque falsitatem ex eo argui, quòd Breve istud se referat ad concessionem Monti Bononiensi, & Mutinensi à Sede Apostolica factas, cùm tamen Bononienses testentur, Monti suo semper locupleti, & ad Decreti Lateranensis amissim exacto, nec unquam datam, nec necessariam fuisse talem concessionem: Mutinenses autem ab eodem Paulo III. Literas datas 22. Junii 1542. ostendant, ubi non de otiosa pecunia sermo est, ut in Breve Ferrariensi, sed sola pecunia cum lucro cessante conjuncta approbatur. Hæc Ballarinus, quo teste, Veronenses, qui jam ante medium sæculi XVI. ex falso rumore de Indulto Apostolico hac super re concessa, sine titulo lucri cessantis, pecuniam etiam otiosam apud Montem cum lucro deposuerant, postquam de abusu hoc

hoc edocti fuissent, mox ad formam à Sede Apostolica approbatam, ab iis solis, qui lucrum verè cessans paterentur, pecuniam in Monte deponendam sanxerunt. (b)

(a) Author tractatus de Jure Divino & Naturali circa usuram tom. 2. Append. Opusc. 1. c. 3. §. 3.

(b) Ibid. §. 1. n. 12.

§. 352.

Huic doctrinæ, juxta quam deponentes pecuniam in Monte, non nisi ob lucrum verè cessans, ad normam à Julio III. præscriptam, (§. 344.) annuam pensionem exigere possunt, refragari non est meum. Neque autoritas Pasqualigi tanta est, ut de veritate prætensi Brevis Pontificii me convincat. Gaudeo potius, quòd ex Italis Vir doctus & moderatus, qualem in Ballarino suspicio, hoc ulcus tetigerit: gavisurus magis, si etiam sanaverit. Unicam annecto observatiunculam. Nisi deponentibus in Monte pecunias lucrum verè cesset, auctarium annuum inde percipere absque usuræ vitio non licet, uti Ballarinus ostendit: ad lucrum autem verè cessans, tot tantæque condiciones requiruntur ex eodem Authore, (a) ut rarò auctarium titulo lucri cessantis purgatum ab usuraria labe reperiat: & tamen nihil frequentius est in Italia, quàm pecunias in Monte collocare, & inde annuas pensiones acquirere: consequenter vel debet Ballarinus plerosque Creditores Montium usuræ damnare; vel isti tenebuntur exhibere meliorem titulum recipiendi lucrum ex depositis pecuniis. Utrunque erit difficultas aliquid determinandi, quamdiu supponimus, Contractum mutui à Creditoribus cum Monte celebrari. (b) Si quis Viros doctissimos, Theologosque gravissimos opponat, qui hæc fieri passim vident, & vel ipso usu, vel saltem silentio suo approbant: ad hoc respondet nonnemo, (c) eos, qui habitant prope cataractas Nili, ex continuo & horrendo strepitu aquarum in præceps cadentium, ita obsur-

Unde plurimis Montistis moveri debent scrupuli.

descere, ut illum non amplius sentiant: eodem modo aliquos Doctores, qui versantur in locis, ubi passim vigent contractus illiciti, adeò callum obduxisse, ut ipsis nihil novi & insoliti videatur, sed potius defendi posse credant, quod aliis minus assuetis prorsus intolerabile videtur. Non optus est, ut responsum hoc faciam meum. Illud tamen magis mirum fore censeo, si quis ad ea, quæ coram geruntur, absurdescens, acutissimè percipiat & reprehendat quemcunque strepitum alibi excitatum.

(a) *Loc. cit.* §. 2. ubi n. 14. requirit, ut præter occasionem promptam, & cerè probabilem negotiationis quæstuosæ, etiam adsit efficax negotiandi voluntas: sine hac enim voluntate sicut nulla negotiatio fieret; ita etiam nullum lucrum ex quacunque prompta licet occasione rediret, quod ab ipso mutuo interceptum, justè resarciendum sit. Ipsa scilicet voluntas, quæ deest, lucri cessantis est causa, non autem mutuum. Ad titulum verò lucri cessantis diximus requiri, ut mutuum verè sit causa illius. (§. 29.) Idem docet TOLETUS *Instr. Sacerd. lib. 5. c. 33.* VALENTIA *Theol. tom. 3. disp. 5. q. 20. punct. 2. §. 5.* ANTOINE *Theol. Moral. tom. 2. tr. de Contract. p. 2. c. 3. q. 12.*

(b) Supposito Mutuo, regulariter committi usuram agnoscit etiam SCACCIA *de Commerc. §. 1. q. 1. n. 464.* VALER. RIGINALD. *prax. for. poenit. lib. 25. n. 209.*

(c) AUGUST. MONTALCINO *Lucerna dell' anima. c. 20. §. 8.*

§. 353.

*Conclusio
de Montibus
puris,
profanis,
& mixtis
in Italia.*

Ex his omnibus conficitur, sicut *Mons Pietatis purus*, ab omni labe usuraria immunis est, accipiendo à mutuataris modicum quid pro salario ministrorum, aliisque sumptibus necessariis: ita etiam Creditores Montis excusari ab usura, Deponentes quidem pecunias in *Monte profano*, propter veram Emptionem Censuum; Deponentes autem in *Monte Pietatis mixto*, propter lucrum cessans, aliúmve similem titulum, qui in alio Mutuo ad recipiendum ultra fortem Capitaletm auctarium sufficit; cùm non appareat, quis
alius

alius contractus à mutuo distinctus, ibidem celebretur. Hæc de Montibus per Italiam propagatis dicta sint.

§. 354.

II. Transimus jam ex Italia ad Montes in Belgio erectos. Vestigia Montis Pietatis apud Belgas reperiuntur Sæculo XVI. (a) dum Sasboldus Episcopus inter quæstiones anno 1588. Apostolico Nuntio & Jansonio Theologo Lovaniensi propositas, quinto loco quærit de pupillarum pecuniis ad Senatam delatis, atque depositis cum annuo moderato lucro. *Rem hanc initium habuisse censet Sasboldus ex intuitu pietatis, qua & pupillis, & egestatem patientibus occurritur, dum hi à damno majori, hoc modo liberantur, & illorum bona, dum pietati serviunt, & interesse verum patiuntur, spontanea insuper lucri oblatione fructificant.* Ferebatur etiam in favorem hujus negotii adesse Indultum Apostolicum & Episcopi Ultrajectini. Hujus Indulti tenorem nemo, ut mihi persuadeo, hucusque in lucem protulit.

II. Montium Pietatis in Belgio prima vestigia:

(a) Ex NICOLAO BROEDERSEN refert BALLARINUS *de Usur.* tom. 2. *Append. Opusc. 1. Cap. 3. n. 29.*

§. 355.

Accuratiore forma ordinati fuerunt Montes Pietatis in Belgio ad initium Sæculi XVII. (a) Cùm enim Albertus Austriacus Belgii Princeps, populum usuris gravatum videret, ut illum, quantum pro ratione temporis poterat, sublevaret, primùm constituit, ut publici usurarii, (b) qui 33. in centum exegerant, deinceps tantùm 22. acciperent. (c) In quem finem remisit eis pensionem aliquot millium aureorum, quam quot annis Principibus Belgii, nomine mæltæ aut vectigalis cujusdam solvere consueverunt. Desideranti deinde adhuc magis subditos sublevare, suggestum est consilium de Monte Pietatis instituendo: & cùm eam ad rem

Propagatio:

rem parum gratuiti subsidii ad manum esset, neque spes affulgeret aliquid consequendi, quod tanto operi etiam inchoando sufficeret, proposita fuit ea ratio, ut magna quidem pecuniæ Summa ad Censum acciperetur, cujus Canonem Mons ex ea conflatus penderet ad rationem nummi decimisexti, quo pretio Census emi in Belgio tunc solebant, mox vigesimi, & à mutuatariis recuperaret. Post serium examen, licitam hanc rationem censuerunt aliquot Belgii Prælati, duo nempe Archi-Episcopi, & sex Episcopi, qui Mechliniæ anno 1617. convenerant. Cùmque vir industrius, Wenceslaus Coberger Architectus Serenissimi Principis, formulam minutatim concepisset, qua domus idonea emi, instrui, & pecunia comparari atque administrari posset, ea à quibusdam Prælatibus & Theologis examinata, in præcipuis articulis (minutoribus quibusdam peritorum mercatorum judicio relictis) tanquam Reipublicæ utilis, pauperibus ac egentibus opportuna, & à pietate commendabilis probata est 16. Novembris 1619. nec non à Principe, habito Conciliorum & aliorum doctorum Virorum judicio, tanquam talis admittenda. Quare etiam quibusdam in locis, non sine multorum gratulatione, in usum est deducta, primum quidem Bruxellis anno 1619. dein Antverpiæ anno 1620. tractante argumentum istud pro Concione Laurentio Beyerlinck, (d) mox Gandavi anno 1622.

(a) Hæc narratio desumpta est ex LEONARDO LESSIO tunc præsentate, & de Justitiâ horum Montium consulto, qui proin Appendicem quintæ Editioni Operis sui *de Jure & Just.* annexam scripsit biennio post approbatos Montes, scilicet Anno 1621.

(b) Jam ante plura Sæcula in Belgio fuerunt, qui ex Indulto Principis Mensas scænebres exercerent. Has Edictum 10. April. An. 1510. sustulerat, sed publica necessitas rursus iavexerat, ut loquitur ZYPÆUS in *notit. Jur. Belg. lib. 4. tit. de Usur. n. 3.* Tum hos usurarios, tum ipsa scænerandi commercia, ac ædes ad id destinatas, vocabant *Lombardos*, nomine deducto à
Lom-

Lombardia, seu *Longobardia*, unde istud exercitium in Belgium fuit allatum. Arcebantur ejusmodi Fœneratores, ac eorum Socii ab Officio Divino sub pœna perdendi privilegii fœnerandi & pœnis in usurarios manifestos à Jure constitutis, ut refert FLORENTIUS de COCQ. de *Jure & Jusfit. tr. 2. c. 5. Sect. 15.* addens, quantus eorum numerus Antverpiæ quondam fuerit, colligi posse ex duabus plateis, ex iisdem vocatis, de *Lombaert-Stract*, ubi dicuntur habitasse.

(c) Ut appareat, ob quas expensas tanta fuerit exacta quantitas, ZYPÆUS *Jur. Pontif. nov. lib. 5. tit. de Usur. n. 11.* refert computationem ab aliquo propositam, ubi determinatur, quantum exigere talis Mensarius possit I. ob Lucrum cessans, cum sit mercator, & eam pecuniam in publicum omnium mutuum vertat. II. Pro victu famulorum mensæ servientium. III. Pro Salariis 12. famulorum, & 2. famularum. IV. Pro mercede domus conductæ, ad tale exercitium congruæ. V. Pro linetaminibus & hujusmodi supellectile. VI. Pro Pergameno ad Billera mutuataris danda, & pro aromaribus, quibus bis de die pignora inficiuntur. VII. Pro damno in venditione pignorum minoris, quàm obligata sunt, distractorum, & quòd fallum aurum, uniones, lapides, ut probi oppignorentur, quæ peritissimos pene fallant. VIII. Pro interesse pecuniæ, quæ relinquitur mortua in cassa, ut semper præsto possit esse notabilem summam petentibus, quæ ordinariè ad bis vel ter mille libras ascendit. IX. Pro assecuratione Capitalis pecuniæ, quam tenens mensam levat in bursa ab aliis mercatoribus suo nomine se obligando ad 2. in 100. ut factoribus solvitur. Insuper satisfaciendum proxenetis pro pecuniis, quas Mensarius levat, quando sua non sufficit, cum omnibus petentibus det mutuo, tanquam ad id obligatus. Accedit æstimabile periculum infectionis pestis per illationem pignorum. Denique extra ordinem emergunt sæpe damna per infidelitatem famulorum, quorum Mensarius optatam delectum non habet.

(d) Sic ipse narrat in *Theatro vita lum. tom. 5. v. Mons Pietatis.*

§. 356.

Hi Montes Belgici à primæva forma Montium Pietatis *Differunt*
Italorum in eo præcipuè differunt, quòd non solis pauperibus,
Dd bus,

bus Pietatis puris: bus, sed omnibus promiscuè sive divitibus, sive pauperibus, & quidem summæ valde magnæ concedantur, ipsique Montes non ex eleemosynis, aut donationibus fidelium, sed ex Mutuo à locupletibus dato, conflentur (a): quod tamen onus petendi mutuum ab aliis, sperabant sublatum iri per legata pia & donationes. Apparet itaque hos Montes Belgii plurimum convenire cum multis Montibus mixtis Italiae.

(a) Testatur BEYERLINCK *loc. cit.* suo tempore in civitate Brugensi, Yprensi, & Insulensi eam montium formam servatam esse, ut modicæ solum summæ, puta aliquot florenorum simul, concederentur solis pauperibus, qui mediocri portione juvantur: nihil autem vicissim penderetur pro Montium indemnitate, utpote cui à fundatoribus satis cautum fuisset.

§. 357.

Et à Lombardis usurariis: Differunt autem hi Montes à Lombardis usurariis in eo, quòd isti Lombardi solummodo lucrum ex mutuo comparandum intendunt, quale tamen nullum accedit Monti Pietatis. 2. Quòd auctarium immoderatum & longè superans proportionem justorum titulorum exigant cum ingenti mutuatariorum damno. 3. Quòd Mons obligetur pauperibus dato pignore mutuare: Lombardi verò possint claudere mensas suas fanebres, dum volunt.

§. 358.

Defendantur à Belgis: Hos Montes passim defendunt Doctores Belgæ, (a) nihilque in iis fieri dicunt, quod Constitutioni Concilii Lateranensis (§. 305.) non sit conforme: probari enim in Concilio, ut Montes moderatum quid recipiant pro sua indemnitate: cum autem tantæ eleemosynarum, ac donationum summæ, quæ Monti conflando sufficerent, præsto non essent in Belgio, debuisse pro annuis Censibus pecunias comparari, pro indigentium commodo, qui proin Montem deberent indemnem præstare: an autem taxa illa, quam pri-
mis

mis annis Mons Bruxellæ exegit, scilicet 15. dein 12. in 100. sit iusta, quæstionem esse facti, peritorum Mercatorum, & aliorum, qui norunt expensas factas, iudicio definiendam: Theologorum iudicium eo tantum pertinere, ut asserant, mutuatarios ita posse gravari, ut Mons se præstet omnino indemnem: neminem fore, qui facile hos Montes damnet, si oculis usurparet, quanta Religione & sanctitate negotium istud administraretur.

(a) LESSIUS, de COCQ, ZYPÆUS locc. cit. PETRUS WAD-
DINGUS tract. de contractib. disp. 6. dub. 12. STEYAERT opuscul.
tom. 3. fol. 176. & 326. STEPHANUS à S. PAULO Theol. moral.
tr. 4. disp. 9. n. 124.

§. 359.

Affirmant tamen Recentiores Belgæ, Montibus Pietatis in Belgio parum benedixisse DEUM: Lombardos autem particulares susceptis conditionibus iisdem cum Montibus Pietatis, jam Ecclesiæ reconciliatos esse, ac mutuuum sub illis exercere commodo suo. Unde hos quoque ab usura eximunt. (a) *Demum transeunt in Lombardos moderatiores:*

(a) STEYAERT loc. cit. fol. 326. auctoritas tamen publica ex multis rationibus deberet accedere (§. 266.) Narrat STEPHANUS à S. PAULO loc. cit. n. 125. se ad restitutionem obligasse certam fœminam, quæ putabat, se opus pietatis exercuisse, dum pignora, quæ ipsi ab aliis ad Montem ferenda tradebantur, domi suæ reservabat, de sua pecunia elargiendo, sub pensione parum minori, quàm communiter in Monte solveretur. Nam in privatis personis non subsunt illi iusti tituli, ex quibus Mons ad mutuandum obstrictus, pinguis auctarium potest exigere.

§. 360.

Facile est, Montes Belgii ab usuræ crimine immunes pronuntiare. Quia ratione autem immunes censi possint illi, qui pecunias ad rationem nummi decimi sexti, seu annuorum $6\frac{1}{4}$ in 100. in Monte collocant, alterius est indagari. *Qui possunt ab usuris excusari:*

Dd 2

nis.

nis. Eadem quaestio supra (§. 342. seqq.) fuit proposita de Montibus mixtis Italiae: sed hoc loco ex aliis principiis est enodanda. Itali enim exactam profitentur observantiam Constitutionis, quam Pius V. de Censibus edidit: ex hujus autem praescripto dici non potest emptio Censuum, quando pecuniae pro annuo fructu in Monte deponuntur. Belgae verò Bullam istam in suis Provinciis nequaquam in usum deductam dicunt: unde Census annuos à creditoribus Montis emi affirmant: putantque, quae de censu super bonis Civitatis creando, aut de Civibus ad conferendas pecunias cogendis ab Italis Auctoribus disputantur, ea planè parerga esse ad id, quod hìc controvertitur. Redibit de his Censibus loquendi occasio *sequenti Capite*.

§. 361.

Nequaquam autem Mentem Mensa Hollandica.

Non est quod his addamus de Mensis Batavorum, apud quos autoritate Magistratus instituuntur Mensae publicae à Trapezitis, qui obviis quibusque foenerantur, & dant mutuo pecuniam cum certis & definitis usuris. Fatentur Doctores Batavi, in his Mensis exerceri usuram publicam, hancque licitam esse contendunt. Unde non video, cur aliqui has Mensas cum Montibus Pietatis assimilare, & ab usurariis negotiis eximere fatagant.

Vid. GIBALINUS *de usuris lib. 4. c. 7. art. 3. n. 7.*

§. 362.

III. Germani vel non indigebant Montibus Pietatis:

III. Seriùs in Germaniam Superiorem introducti sunt Montes Pietatis, tum quòd Natio hanc indole sua ad misericordiam prona, facillè subvenire soleat indigentibus; tum quòd Magistratus in his Provinciis nunquam non efficacissimis remediis & legibus, Judaeorum (a) aut aliorum foeneratorum avaritiam represserit.

(a) Legibus Imperii cavetur, ne chirographa, obligationes; aliaque onerosi contractus testes literarum, ex quibus Christianus Ju-

Judæo obligetur, ullam vim probandi in judicio habeant, nisi erecta fuerint coram ordinario Magistratu contrahentis Christiani, exceptis negotiationibus & commerciis legitimis in publicis nundinis. *Recess. Imper. Augusta 1551. §. 79.* Vigere autem ejusmodi constitutiones etiam hoc tempore, nuperrimè sensit Judæus quidam, condemnatus per sententiam hujus Facultatis Juridicæ, ad quam Causa pro Revisione actorum delata fuerat. Neque permittuntur Judæi majores usuras accipere, quàm §. pro 100. *Ordin. Polit. Francofurt. ann. 1577. tit. 20, §. 6.*

§. 363.

Civitates illæ, quæ à Romanis Sacris alienæ sunt, ex eo insuper Capite à Montibus Pietatis abhorruerunt, quòd isti originem suam Pontificibus Romanis debeant. Verùm advertit ex Protestantibus nonnemo, (a) jam desuisse illam sectam, cui *Ascianus* (§. 257. a.) addictus fuit, quæ Protestantibus nihil recipiendum esse censebat, quod Curiam Romanam vel in minimo oleret.

Vel eos horrebant:

(a) D. SENCKENBERG *de Mont. Piet. c. 1. §. 4.*

§. 364.

Unde Montes (a) non quidem perfectissimæ pietatis, priori & præsentis sæculo in plurimis Civitatibus erectos videmus autoritate Magistratus Laici apud Viennenses, Norimbergenses, Hamburgenses, (b) Hanovienses, Ulmeneses, Castellanos, Göttingenses, Francofurtenses, Ratisbonenses, Augustanos &c. ex Politicis etiam rationibus. I. ut boni conatus juniorum artificum subsidio pecuniario sustententur, unde magnum Reipublicæ decus & commodum sperari potest. II. Ne cogantur cives deficiente pecunia merces suas pro vilissimo pretio extraneis vendere; vel ab extraneis pecunias ad annuam pensionem accipere. III. Ut opulentiores, quibus negotiationes aliæ non conveniunt, pecunias suas in Monte collocandi, commodam occasionem habeant. IV. Ne pecunia publica sit otiosa, nec Prin-

Tandem crexerunt varios:

cipis largitionibus effundatur; sed ad singulos & universos summa utilitate emolumentum inde redundet.

(a) Vernacula lingua dicuntur Pfand-Haus / Leh-Haus / Assistenz-Hülff-Haus / Schatzkammer der Barmherzigkeit.

(b) Hamburgi vocantur *Lummart*, haud dubiè corrupto vocabulo à *Lombard*, quod in Belgio obtinet. (§. 355. b.) Non enim est verosimile, quod KLOCKIUS *de arario lib. 2. c. 20.* dicit, Lugduni Batavorum fuisse quendam nomine *Lummart*, qui primus tale institutum exercuerit, unde hoc nomen ad alios postea translatum fuerit.

§. 365.

Inter quos memoratu dignus,

A scopo mihi proposito aberrare non videbor, si formam duorum aut trium in Germania erectorum Montium exhibuero. Seligo ex Episcopalibus I. *Frisingensem* præcipua laude florentem: ex Civitatibus propinquioribus II. *Augustanum*, & III. *Ratisbonensem*.

§. 366.

Frisingensis perfectissimus:

I. *Frisingæ*, nobili Baviaræ Civitate, circa initia hujus sæculi sub Episcopo Zelotissimo Joanne Francisco, erecta est confraternitas, quæ à *Charitate* nomen accepit, in id præcipuè intenta, ut per varia misericordiæ opera pauperibus subveniret. Hæc præter eleemosynas, aliâque indigentibus præstita subsidia, administrat etiam Montem Pietatis ex piorum largitionibus conflatum, unde egentibus Civibus *Frisingensibus*, qui intra breve tempus solutioni præstandæ pares fore creduntur, sub pignore vel secura hypotheca aut etiam fidejussione idonea, mutuum conceditur ad anni unius spatium, ita gratis, ut ne quidem pro salario ministrorum; aut aliis expensis, nec minimum ultra sortem capitalem præstetur. Hanc gratuitam administrationem, quam dictæ Confraternitatis membra in se suscipiunt, Fundato-

datores Montis salutari clausula firmarunt, vi cuius pecuniæ huic operi à se destinatae mox Hospitali ægrotorum applicentur, & applicatae censeantur, si Mons iste vel minimum quid sub quocunque titulo ultra sortem à mutuataris exigat. Implent igitur Confratres Charitatis Frisingenses vota Concilii Lateranensis sub Leone X. Quod monet, *multo perfectius, multoque sanctius fore, si omnino tales Montes gratuiti constituerentur &c.* (§. 305.) uberemque simul donorum cœlestium quæstum cumulant, bene gnari *artem quæstuosissimam esse eleemosynam, misericordiæ filiam, licitam & sanctam quandam scænerationem, distributionem pecuniarum in pauperes.* (a)

(a) AUGUSTINUS VALERIUS *Episc. Veronens. de Rhetorica Eccles. lib. 2. c. 16.*

§. 367.

Non eadem quidem Pietate, magno tamen Reipublicæ suæ commodo, Illustris senatus Augustæ Vindelicorum ^{Augustana} Montem (a) jam pridem erectum, sed iniquitate temporis ferme extinctum, Anno 1732. restituit. Ex defectu enim talis publici ararii, Judæi vicina urbi loca inhabitantes, pecunias Augustanis civibus sub gravibus usuris mutuabant, hâcque occasione varias simul negotiationes exercebant, magno Mercatorum, artificumque Augustanorum damno. Horum igitur precibus, & proprio in Civium suorum commoda studio excitatus Senatus, tum ex arario publico, tum ex Mercatorum collatis pecuniis Montem prope Portam S. Crucis constituit, in quo opulentiores Cives abunde pecunias sub hypotheca Redituum Civitatis, hodieum collocant, pro quibus primo quidem & altero anno prorsus nihil, sequentibus dein annis moderatum censum ex Monte percipiunt. Mutuatarii autem, tum exteri, tum Cives præcipuè Augustani, quibus sub idoneo pignore ad anni spatium variæ conceduntur summæ pecuniariæ, non quidem infra 5. florenos, nec tamen regula-

gulariter ultra 1500. florenos, non solum reddunt Monti annuos Censur Creditoribus persolvendos, ad rationem 6. pro 100., sed insuper duos florenos annuos in centum pro salariis Ministrorum, aliisque necessariis impensis.

(a) Leyh- und Pfand-Haus

§. 368.

Sub statutis competentibus:

Pro majore firmitate hujus instituti, præter alios necessarios Ministròs, deputati sunt quatuor ex Senatu, & duodecim ex Mercatoribus: concessum Monti sub certis limitationibus Jus prælationis in pignora, fortè alteri obligata: cavetur ne ab aliis privatis Augustæ detur mutuum sub pignore, nisi id fiat ad minorem pensionem annuam, quàm 6. pro 100. Sub gravibus pœnis arcentur omnes Hebræi, cujuscunque sexus aut ætatis, ab ingressu in urbem Augustanam, vi Privilegii jam olim à Rudolpho Imp. anno 1599. obtenti: omnèsque contractus Judæorum cum civibus Augustanis absque decreto Magistratus initi, declarantur nulli, ac cassi, exceptis legitimis commerciis in publicis aliorum locorum nundinis, aut emptione victualium pro parata pecunia.

§. 369.

Ratisbonensis:

Senatus Civitatis Ratisbonensis non quidem à mœnibus suis prorsus removet Hebræos; omne tamen commercium Civium suorum cum iisdem severè prohibet. Ut autem opportuna ad manum sit occasio obtinendi pecunias mutuas, erectus est Mons Pietatis anno 1711. ejusque statuta renovata anno 1742. Juxta hæc, majores, & minutiores etiam summæ obtineri sub pignore possunt, non tamen infra unum florenum Rhenanum: si pignora consistant in auro, argento, gemmis, stanno &c. conceditur mutuum ad annum; elapso tamen semestri pendendum est proportionatum interesse: si verò in pignus dentur vestes, suppellex lineæ &c. mutuum datur solummodo ad sex menses, & cla-

elapsis primis tribus mensibus solvitur pro rata temporis auctarium ad indemnitate Montis, computando sex florenos annuos in 100. Qui hac ratione solutionem consueti auctarii accuratè præstat, facillè impetrat, ut summam capitalem in longius tempus retinere liceat. Qui autem pecunias collocant in Monte, reportant inde annuos quinque, si sint Cives; quatuor autem, si sint extranei. Singulariter cavetur, ne mutuum ex Monte detur Judæis.

§. 370.

Silentio præterire non possum pium conatum, quo ab hinc biennio fundamenta jacta sunt, si non *Monti*, saltem *Colli Pietatis* à Reverendissimo D. Joanne Bernardo Mayr, Episcopo Chrysopolitano, & Suffraganeo Herbipolensi. Hic articulo 24. suæ ultimæ voluntatis destinavit 4000. Thaleros Imperiales, qui conficiunt 6000. florenos Rhenanos, ut in patria sua Laudensi initium detur fundando Monti Pietatis, ex quo indigentibus Civibus modicæ summæ 20. 30. aut 40. & plurium florenorum mutuò dentur, sub idonea hypotheca, absque pignore actu tradito, ea obligatione, ut duo aut ad summum tres floreni pro singulis centenis præstentur tempore autumnalis vindemiæ. Administrationem & curam reliquit Hospitali in eadem sua patria à se fundato.

*Et nuper-
rimè Lau-
densis.*

§. 371.

De Montibus Pietatis aliarum Provinciarum non opus est, ut aliquid addamus. In Gallia hæc ratio juvandi pauperes non est in usu. (a) Unde materia ista Theologos Gallos parum movet. (b) Erectus ibi fuit Mons Pietatis vi Edicti cujusdam mense Februario anni 1626. promulgati. Cùm autem appareret, parum utilitatis inde afferri indigentibus; imò gravius eos premi, mox altero anno abrogatum fuit Edictum. (c)

*Nihil ad-
ditur de
Gallia:*

(a) MARTINUS GRANDIN *oper. Theol. vol. 4. tr. de F. & F. p. 3. disp. 2. c. 2. in fin.*

Ee

(b) TOUR-

(b) TOURNELY *de contract. p. 2. c. 3. art. 7. appendic.*(c) Sic refert CLAUD. JOS. de FERRIERE *Dictionnaire de Droit & de Pratique tom. 2. V. Mont de pieté.*

§. 372.

*Aut Hi-
spania.*

In Hispania, ubi ejusmodi foundationes vocantur *Posita*, (a) erectus est Matrivi Mons Pietatis pro animabus in Purgatorio existentibus, eo proventu, ut anno 1723. circiter octoginta millia, & sequenti anno septuaginta millia ducatorum monetæ illarum partium distributa, & ex eadem Montis erectione ultra centies trigesies septies mille, centum viginti tres Missæ pro earundem animarum purgantium suffragio celebratæ essent. Pro augmento perpetuo hujus Montis, BENEDICTUS XIII. ad preces Philippi Regis, Indulgentias & Suffragiorum participationem concessit iis in Regionibus Indiarum existentibus, qui in favorem hujus Montis aliquid in testamentis suis reliquissent. Demum utriusque Potestatis tam Pontificiæ, quàm Regiæ consensu ordinatum & præceptum fuit, ut nullum Testamentum in partibus Indiarum confici valeat, sive Testator sit Laicus, sive Ecclesiasticus, quin per ipsos aliqua eleemosyna pro eorum arbitrio & devotione prædicto Monti applicanda relinquatur. (b)

(a) DE ARAUXO *de stat. civ. disp. 1. q. 6. n. 8.* A MOSTAZO *de caus. piis lib. 4. c. 13. n. 26.* Montis Cæsaraugustani à GREGORIO XIII. approbati mentionem faciunt PETRUS CENEDO *ad c. 4. de usur. collectan. 41. n. 2.* FRAGOSO *de Regim. Reip. Christ. tom. 1. lib. 7. disp. 20. n. 31.*

(b) Literæ BENEDICTI XIII. datæ sunt *Roma die 20. August. 1727.* & recensentur in *Bullar. Rom. tom. 23. n. 155. edit. Luxemb.*

§. 373.

*Art. IV.
OBSERVA-
TIONES
CIRCA
MONTES*

Non abs re videtur, quasdam observationes subjungere, quibus alii Authores vel defectus nonnullos notant, vel providas ordinationes commendant in Montibus suæ Patriæ. Sperandum enim est, plures nostrarum partium Epi-

Episcopus animum adjecturos ad istud indigentiae subsidium & perpetuum usurarum remedium, (a) eo faciliore labore & certiore successu procurandum, quo major est Germanorum Episcoporum potentia, & in subjecta territoria Principalis Autoritas; praesertim cum Summus Pontifex in Literis Confirmationis eos admonere soleat de erigendo Monte Pietatis.

PIETATIS
IN GERMA-
NIA ERI-
GENDOS.

(a) Sic vocat ADAMUS CONTZEN *Politic. lib. 8. c. 18.*

§. 374.

I. *Supremam Montis curam, ac Jus visitandi Episcopus sibi reservet.* (a) *Administrando autem Monti praeficiat viros opulentos, misericordes, optimae fame.* (b) *Sapientissimè constituunt Imperatores, ut ad ejusmodi negotium nobilis, prudens, fidelis, optimè sibi conscius, pro integritate Mentis apponatur custos.* (c)

*Circa ad-
ministra-
tionem:*

(a) Hoc exigit *Concil. Trid. Sess. 22. c. 8. de Reform.*

(b) Huc applicari solet illud *Psal. 14. Quis requiescet in Monte sancto tuo? qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam. . . qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Item *Psal. 23. Quis ascendet in Montem Domini? . . . innocens manibus & mundo Corde.* Consultum est, ut erigantur Congregationes Montium, & ex iis eligantur administri.

(c) *L. 1. C. de Conditis in publ. horr.*

§. 375.

II. *Pensatis locorum & personarum circumstantiis, statuatur Expensas: quantitas exigenda à mutuataris, quae non superet expensas summè necessarias.* (a) *Unde nec plures adhibeantur Ministri, quam necessarij sint;* (b) *nec istis paucis nimis pingua concedantur salaria.* (c)

(a) Sperari non potest, ut ubique gratis Mons administretur, uti de Frisingensi retulimus. (§. 366.) Moderata tamen sint expensae.

(b) PAULUS II. Pontifex in Confirmatione Montis Perutini, qui omnium primus approbationem Pontificiam obtinuit, (§. 285.

311.) sollicitè monebat, ut si fortè major esset numerus Officialium, quàm sit necesse, isti Officiales ad debitum & convenientem numerum reducerentur. Uti habetur apud BERN. de BUSTI *Defensor. tr. 2. part. 4. lit. S.*

(c) CLERICATUS *Decis. Miscell. 41. n. 11.* laudat Montem Patavinum, quòd ex ejus annuo reditu ad rationem 5. pro 100. deducantur mercedes *amplissima* ministrorum. Ego in Germania optarem potiùs *amplissimam* ministrorum charitatem, & mercedes moderatas,

§. 376.

Fidelitatem ministrorum:

III. Caveatur, ne Ministri plus exigant à mutuataris, quàm per Statuta Montis liceat, prorata temporis & summe mutuae.

Notat CLERICATUS *loc. cit.* inter Monetas Patavinas Bagatinum esse monetam imaginariam, quorum duodecim formant unum solidum: viginti solidi conficiunt unam libram. In Montibus igitur Patavinis datur Bagatinus unus singulis mensibus pro unaquaque libra. Unde qui recipit à Monte libras 100. solvit mensuros bagatinos 100. qui per annum sunt bagatini 1200. conficientes solidos centum, id est, libras quinque. Quando igitur mutuatarius accipit ex Monte libras 7. deberet per mensem solvere bagatinos septem. Cùm autem hæc moneta non detur, petunt Ministri solidum unum, & sic quinque bagatinos ultra taxam præscriptam singulis mensibus. Ista autem superabundantia in multis millenariis librarum conficit plura centenaria Ducatorum, quæ retinentur à Ministris pro seipsis, quia rationes tantùm reddunt de uno bagatino pro unaquaque libra. Ita Clericatus. Simili ratione fraus fieri potest, si pensio exigatur respondens integro tempore e.g. mensi, trimestri, semestri, anno; cùm tamen mutuatarius intra brevius tempus sortem restituerit. Nemo has artes probabit: nimis tamen eas exaggerat AUGUST. MONTALCINUS *c. 20. §. 3. n. 3.* ubi dicit, hac ratione vehementer augetur usuras, *tanto che i Giudei fanno poco peggio.*

Levamen solorum indigentium:

§. 377.

IV. Pecuniæ Montis mutuo dentur solis indigentibus, non Mercatoribus; neque adhibeantur ad negotiationes. Experientia

tia docet, eo magis gravari pauperes, quo majora Mons incrementa sumit per cambia aliásque negotiationes. Præstat Montem esse minùs opulentum, & magis pium. Nam si quid profani immisceatur, mox eo res perducitur, ut considerato lucro cessante, aliúsque ejusmodi titulis, demum Pietati vix satisfiat datis decem annuis pro 100. cum hoc tempore profani Germanorum loculi quinis aut senis abunde satientur.

§. 378.

V. *Pro Summis valde modicis, nullum omnino auctarium Liberalitatis exigatur.* Nam qui ejusmodi summa modica indigent, potius eleemosyna essent juvandi. Cum verò Mons Pietatis non sit destinatus ad faciendas eleemosynas, hinc saltem auctarium ultra sortem modicam facillè esset remittendum.

Pietatem & beneficentiam Montis Romani commendat Illu^r. Author libri *Dell' Impiego del danaro. lib. 3. c. 4. pag. 276.* quòd ibi minores summæ, pro quibus pignus depositum non superat triginta scutorum pretium, profus gratuitò & absque ullius emolumentì exactione, mutuo dentur: in majoribus autem summis non nisi duo pro centenis solvantur. Cum hæc hodierno tempore ferventur, apparet, quòd Mons Romanus antiqua sua Statuta accuratè observet, in quibus talis liberalitas ordinatur. *cap. 36.* Bononiæ autem in Montibus Pietatis nullum auctarium exigitur, nisi pignus superet 30. Julios. *Relatione della Città e Stato di Bologna. fol. 42.*

§. 379.

VI. *Decet Montem Pietatis ejúsque Benefactores muniri Privilegiis variis privilegiis.* Sacros Indulgentiarum thesauros liberalitèter elargitur Summus Pontifex. Privilegia sæcularia facillè possunt concedere Episcopi Germaniæ, utpote Jurisdictione territoriali plerumque pollentes, e. g. ut chirographa Monti tradita, aut etiam debita solis testibus probata, habeant paratam executionem: ut Mons præferatur aliis Creditoribus non tantùm in pignore tradito, sed etiam in aliis bonis, si

fortè pignus non sufficiat, vel absque culpa Custodum deterioretur, aut pereat. *Exempla præbent ordinationes Montium typis editæ.*

De Prælatione Montis plura habet MOSTAZO *de Caus. piis. l. 4. c. 13. n. 14. seqq.* Add. TIRAQUELLUS *de Privilegiis Pio Causæ.* PEREZ de LARA *de Anniversariis cap. 23.*

§. 380.

Residuas pecunias: VII. Quod ultra salarium Ministrorum, & alias necessarias expensas superest, non aliter impendatur, nisi in emolumentum indigentium. Impossibile est, auctarium mutuatae sorti adjiciendum, ab initio fundati Montis adeò accuratè exæquare expensis ejusdem, ut ad anni finem nihil superfit, nihil deficiat: consultum etiam non est, taxationem, ab initio bona & sincera fide factam, quotidie mutare cum periculo nimiae confusionis: pariter possibile vix est, residuum iis apta proportione restituere, à quibus acceptum est. Fusè igitur Authores, quotquot ferme de hac materia allegavimus, disputant, in quos usus ejusmodi residuæ pecuniæ impendi debeant. PAULUS V. (a) sub excommunicatione Romano Pontifici reservata prohibet, ne quod in Montibus Pietatis Status Ecclesiastici, superest ultra necessarias expensas, ad alios usus, quàm in mutuuum pauperum distrahatur. SIXTUS V. Monti Pietatis Bergomensis, qui antea ad rationem 5. pro 100. à mutuatariis exegerat, concedit ut imposterum ad rationem trium pro quolibet centenario & anno exigere, & recipere, atque in expensarum & onerum hujusmodi solutionem atque supportationem convertere, & si quid, illis solutis & supportatis, superfuerit, in capitale ejusdem Montis accumulare liberè & licitè valeant. (b) Errare etiam non videbuntur, qui residuas has pecunias impendent in comparandum fundum, necessariis expensis suffecturum, ut deinceps absque ulla compensatione gratis concedi possit mutuuum.

tuūm indigentibus. Hæc tamen ratio non sufficit ad augmentum supra æstimationem expensarum consultò exigendum: sed intelligi solūm potest de augmento jam exacto, & superfluyente.

(a) *Const. Onerosa* § 2. apud Cherubin. tom. 3.

(b) *Integras Pontificis Literas exhibet BALLARINUS de Usur.* tom. 2. append. fol. 256.

§. 381.

VIII. *Procuretur augmentum Montis piis, nequaquam autem periculosis modis.* Pie augetur Mons per elemosynas divitum, Legata in testamentis relicta, bona peregrinorum sine hærede decedentium, multas delinquentium, incerta ex delicto &c. (§. 315.) *Periculosus* modus augendi Montem est, quando Mons triticum vendit eo tempore, quo plus valet; reddendum tempore quo minus valet, ea obligatione, ut major quantitas tritici reddatur: item quando Mons habet pecunias negotiationi expositas, & ratione lucri cessantis aliquid accipit ad sui augmentum. Item quando suscipit pecunias sub annuo censu, quem mutuatarii debent compensare Monti &c. Satius esse duco, ut Mons ex defectu pecuniæ, quosdam minus sublevet; quàm ut omnes nimis gravet.

§. 382.

IX. *Caveatur, ne in venditione pignorum nimis graventur debitores.* Prudens cautela suadet, ut mutuatario non concedatur summa exæquans pretium pignoris, sed multo minor, ne in casum sortis non solutæ Mons damnum patiatur. Si exhibeatur pignus viginti aureis æstimatum, non nisi decem dantur mutui: si tamen in pignus detur aurum vel argentum, quod securum, & fere fixum habet pretium, mutuatur summa duas partes tertias pignoris adæquans. In hujus venditione nimis gravantur debitores, quando pigno-

gnora fortè ex collusione nimis tenuiter æstimantur: quando in subhastatione fiunt expensæ minus necessariae: quando residuum non fideliter restituitur.

§. 383.

Et credi-
ta.

X. Mons ita instituatur, ut non sit necesse, creditoribus suis aliquid pendere. Optandum summopere, ut Montes sint puri, & merè ex pecuniis liberaliter collatis conflati. (§. 270. II.) Si tamen pensatis omnibus, utile Reipublicæ videatur, Montem locupletare pecuniis ad annum fructum collocatis, quæ ratio est constituendi Montes *Mixtos*: (§. 339.) curandum summopere est, ne foveatur Creditorum usuraria pravitas. Isti enim, ut licitè aliquid à Monte percipiant, vel exhibere debent legitimum titulum, præsertim lucri cessantis: (§. 351. seq.) vel celebrare contractum à mutuo penitus sejunctum, de quo hic non agimus. (a) Quacunque ratione id fiat, curandum sollicitè est, ne nimis graventur indigentes, qui desumptis ex Monte pecuniis, debent ferre expensas Montis, simulque compensare pensionem ab ipso Monte creditoribus præstitam. In iis Germaniæ locis, ubi Magistratus severis pœnis usuras cohibet, & legibus contra Judæos latis firmiter insistit, (§. 362.) vix utilitatem indigentibus afferent ejusmodi Montes mixti.

(a) Frequentissimum alibi est, ut dotes puellarum ac viduarum, aut bona pupillorum deponantur in Monte cum annuo fructu ad eos redundaturo. Si Montes sint profani, super certis redditibus fundati, (§. 318. seqq.) aut negotiationibus destinati: locus fortè erit contractui alibi explicando. In Monte autem Pietatis, qui nec stabiles habere redditus, nec negotiari supponitur, eadem difficultas his pupillis aut viduis obstat, quæ aliis Creditoribus. Etiam si enim verè pauperes esse ponantur, non apparet, qua ratione Mons Pietatis, elemosynæ nomine fructum annum illis præstare possit, ab indigentibus mutuatariis compensandum. Ea solùm liberalitas laudem mereretur, qua Magistratus ex aliis redditibus publicis annum fructum constituet: et pau-

pauperibus viduis, puellis, aut pupillis, quorum dotes & bona, interim donec ad nuptias, aut annos majores perveniant, ad usum indigentium in Monte deponuntur,

§. 384.

Ubi juxta has observationes, Montes Pietatis erigi, vel erecti reformari possunt: omnino erectio erit utilissima, reformatio necessaria. Ubi vero spes aut opportunitas non est, ejusmodi formam Montibus imprimendi, satius esse censeo, ut in Germania non erigantur novi, & destruantur antiqui.

His observationis utiles sunt Montes Pietatis

Illustr. Author *Dell' Impiego del danaro lib. 3. c. 4. fol. 278.* sic loquitur: *Se questi disordini è possibile di rimuovergli, c'è positivo debito di farlo; se non è possibile, sarebbe forse meglio che alcuni Monti di questo genere non ci fossero.*

SECTIO VII.

P. Daniel Concina graviter violat Moderationem Pontificiam circa Titulos exigendi auctarium ultra sortem in Mutuo.

§. 385.

SANCTISSIMUS D. N. BENEDICTUS XIV. Rigorem circa Usuras Sapiientissima Moderatione temperaturus, non negat, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui minimè innatos & intrinsecos, fortè concurrere, ex quibus justa omnino, legitimæque causa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. (Diff. I. §. 7.)

Moderationem Pontificiam

§. 386.

Contra hanc Moderationem peccant, qui omnè auctarium ultra sortem, ex quocunque titulo perceptum, usuræ damnant.

Violat P. Concina,

FF